

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ
ПРИРОДЕ СРБИЈЕ

ФЕБРУАР
22

ГОДИШЊИ ПЛАН
ЗАШТИТЕ ПРИРОДНИХ
ДОБАРА за 2022. годину

Стара планина

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ
ПРИРОДЕ СРБИЈЕ

ГОДИШЊИ
ПЛАН ЗАШТИТЕ
ПРИРОДНИХ ДОБАРА
за 2022. годину

Београд, фебруар 2022. године

САДРЖАЈ

УВОД	5
■ ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ ДОБАРА	7
■ <i>ЗАШТИТА ПОДРУЧЈА</i>	9
Ревизија заштите	11
Вишегодишња теренска истраживања ради валоризације природних вредности	18
Израда студија заштите	42
Прелиминарна истраживања	42
Стручни надзор	44
■ <i>ИЗРАДА РЕШЕЊА О УСЛОВИМА ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ И МИШЉЕЊА</i>	49
■ <i>УТВРЂИВАЊЕ ПРЕДЕОНЕ РАЗНОВРСНОСТИ</i>	50
■ <i>ЦЕНТРАЛНИ РЕГИСТАР ЗАШТИЂЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА</i>	51
■ <i>КАРТОГРАФИЈА И ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ</i>	54
■ УСПОСТАВЉАЊЕ ЕКОЛОШКЕ МРЕЖЕ, ЗАШТИТА БИОДИВЕРЗИТЕТА И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ	55
■ <i>ЗАШТИТА БИОДИВЕРЗИТЕТА</i>	57
Пројекти	57
Пројектне теме	59
■ <i>ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА</i>	61
■ <i>ИЗРАДА ЦРВЕНИХ ЛИСТА И ЦРВЕНИХ КЊИГА</i>	62
■ ЗАШТИТА ГЕОДИВЕРЗИТЕТА И ГЕОНАСЛЕЂА	63

■ САРАДЊА СА СТРУЧНИМ И НАУЧНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА У ЗЕМЉИ И ИНОСТРАНСТВУ	69
■ <i>САРАДЊА СА СТРУЧНИМ И НАУЧНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА У ЗЕМЉИ</i>	71
■ <i>МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА</i>	72
Номинација међународно значајних природних добара	72
Регионално повезивање са стручним институцијама	73
■ ИНФОРМИСАЊЕ ЈАВНОСТИ И ОБРАЗОВНО-ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ	75
■ <i>ОДНОСИ С ЈАВНОШЋУ И ПРОМОТИВНЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ</i>	77
■ <i>ОБРАЗОВНО-ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ</i>	79
Образовни програми	79
Издаваштво	81
■ ЗАКОНИ, ПОДЗАКОНСКИ АКТИ И СТРАТЕГИЈЕ	83

Тара

УВОД

Завод за заштиту природе Србије је стручна установа у Републици Србији која обавља послове у области заштите природе и природних добара.

Од свог оснивања 1948. године, Завод за заштиту природе Србије је имао више организационо-статусних промена. Последња промена и статус дефинисани су Одлуком Владе Републике Србије (05 бр. 02-1952 од 18.03.2010. године, „Службени гласник РС”, бр. 18/2010 и 97/2017) када је поново основана организација за обављање послова заштите природе и природних добара на територији Републике Србије, која послује под називом Завод за заштиту природе Србије. Истог датума основан је и Покрајински завод за заштиту природе, који врши послове заштите природе на територији АП Војводина.

Завод послује као установа у складу са Законом о јавним службама. Делатност Завода је регулисана Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/2010, 91/2010 – исправка, 14/2016, 95/2018 – други закон и 71/2021), тачком 4. Одлуке о оснивању Завода („Службени гласник РС”, бр. 18/2010) и чланом 8. Статута Завода („Службени гласник РС”, бр. 73/2010), међународним обавезама Републике Србије које су преузете ратификованим конвенцијама, постојећим стратешким документима и општим актима Завода.

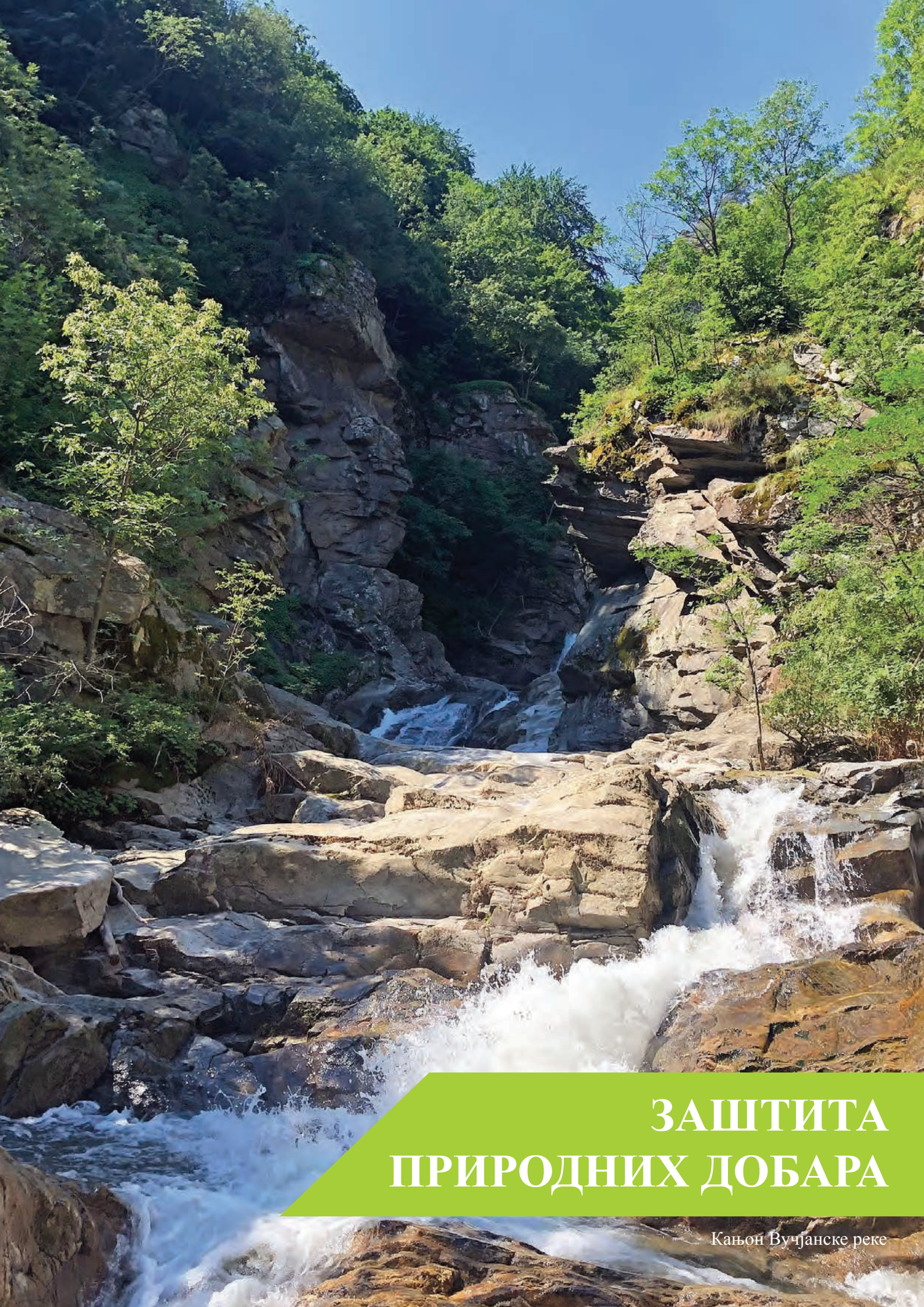
Стручни послови Завода обухватају: прикупљање и обраду података о природи и природним вредностима; праћење стања и оцену очуваности природе и степен угрожености објеката геонаслеђа, дивљих врста и њихових станишта, станишних типова, екосистема, еколошки значајних подручја, заштићених подручја, еколошких коридора, еколошке мреже и предела; израду студија заштите којима се утврђују вредности подручја предложених за заштиту и начин управљања тим подручјима; израду предлога аката о престанку заштите подручја и израду нацрта аката о заштити као помоћ локалној самоуправи; израду предлога – студије, то јест стручне основе за претходну заштиту подручја; давање решења о условима заштите природе за радове у и изван заштићених подручја; издавање решења о условима заштите природе и мишљења на планове управљања заштићеним подручјима; вршење стручног надзора на заштићеним подручјима с предлогом мера; пружање стручне помоћи управљачима заштићених подручја, органима локалне самоуправе, удружењима грађана, групама грађана и појединцима на заштити природе, предела и природних добара; утврђивање услова и мера заштите природе и природних вредности у поступку израде и спровођења просторних и урбанистичких планова, пројектне документације, основа (шумских, ловних, риболовних, водoprивредних и др.), програма и стратегија у свим делатностима које утичу на природу; обављање стручних послова у поступку израде оцене прихватљивости радова и актив-

ности у природи; припремања и спровођења пројеката и програма на заштићеном подручју; предлагање обима и садржаја студија изводљивости и процене утицаја на животну средину у поступку реинтродукције и насељавања дивљих врста у слободну природу; вођење евиденције о начину и обиму коришћења, као и факторима угрожавања заштићених и строго заштићених дивљих врста ради утврђивања и праћења стања њихових популација; учествовање у поступку јавног увида због проглашавања заштићених подручја; организовање и спровођење васпитно-образовних и промотивних активности у вези са заштитом природе; учешће у спровођењу ратификованих међународних уговора о заштити природе; вођење регистра заштићених природних добара и других података од значаја за заштиту природе; инвентаризацију појединачних елемената геолошке, биолошке и предеоне разноврсности са статистичким анализама и извештајима о њиховом стању; вођење базе података у области заштите природе као дела јединственог информационог система Агенције за заштиту животне средине; обавештавање јавности о природним вредностима, заштити природе, њеној очуваности и примени мера заштите, факторима и последицама угрожавања и обављање других послова утврђених законом.

Чланом 104. Закона о заштити природе утврђено је да се стручни послови Завода обављају на основу Плана за заштиту природних добара за период од три године и годишњег плана за заштиту природних добара, које доносе организације за заштиту природе. Планове за заштиту природних добара доноси Управни одбор Завода.

План за заштиту природних добара за 2022. годину доноси се ради остварења општих циљева у области заштите природе, који су дефинисани Одлуком о оснивању Завода, Статутом, Законом о заштити природе и плановима за заштиту природних добара.

Стручни послови Завода у наредном периоду биће усмерени на повећање процента заштићене територије, али и на развој еколошке мреже, као новијег концепта у заштити природе на међународном нивоу, поред националне заштите.

ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ ДОБАРА

Кањон Вучјанске реке

ЗАШТИТА ПОДРУЧЈА

Заштита подручја спроводи се кроз мултидисциплинарна теренска истраживања и вредновање природних појава, процеса, објеката, подручја, ресурса и предеоних целина, као и кроз обраду потребног научног, стручног, планског и документационог материјала ради израде студија заштите као стручних основа за покретање поступка за доношење аката о заштити. Такође, заштита подручја спроводи се и кроз ревизије заштићених подручја, стручни надзор, одређивање и усмеравање мера активне заштите итд.

Рад на заштити подручја је мултидисциплинарног карактера, ангажује све капацитете Завода и представља континуирани процес праћења стања природе.

Поред редовних, горе поменутих послова који се односе на заштићена подручја, планиран је и рад на унапређењу концепта заштите и сарадње с управљачима заштићених подручја.

У 2022. години, у зависности од општег стања у земљи услед епидемиолошке ситуације изазване корона вирусом и степена и карактера евентуалних ограничења која би утицала на извршење обавеза Завода, планира се ревизија осам заштићених природних добара, наставак истраживања за осам подручја с циљем валоризације природних вредности и почетак истраживања за 10 подручја, док су у складу с иницијативама за заштиту, планирана 32 прелиминарна теренска истраживања. На основу планиране динамике и реализације наведених истраживања, очекује се израда 18 студија заштите. За стручне надзоре утврђена су приоритетна подручја која нису контролисана у претходних неколико година.

Бабин зуб, Стара планина

Шалиначки луг

РЕВИЗИЈА ЗАШТИТЕ

У 2022. години планирају се активности на изради ревизија студија заштите следећих подручја:

1. Споменик природе „Шалиначки луг”, град Смедерево (заштићен 2007. године) – завршетак ревизије: 2022. године;
2. Споменик природе „Бигрена акумулација Бели изворац”, општина Мајданпек, (заштићен 2006.) – завршетак ревизије: 2022. године;
3. Споменик природе „Стабло храста цера – Почеча”, општина Пожега – завршетак ревизије: 2022. године;
4. Споменик природе „Стабло храста лужњака – Љутице”, општина Пожега – завршетак ревизије: 2022. године;
5. Споменик природе „Стабло храста лужњака – Беле воде”, општина Пожега – завршетак ревизије: 2022. године;
6. Споменик природе „Висибаба – стабло лужњака”, општина Пожега – завршетак ревизије: 2022. године;
7. Група од пет стабала храста лужњака у селу Расни, на месту Драгановац, општина Пожега (заштита из 1976. године) – завршетак ревизије: 2022. године;
8. Специјални резерват природе „Пештерско поље” – завршетак ревизије: 2023. године;

1. Споменик природе „Шалиначки луг”

Заштићен 2007. године

Категорија: III (трећа) категорија

Режим заштите: II (другог) степена

Град: Смедерево

Управљач: /

Важећи Акт о заштити: Одлука о заштити Споменика природе „Шалиначки луг број 633 - 6/2007-08 – Привремени орган општине Смедерево

Завршетак ревизије: 2022. год.

Кратак опис:

Споменик природе „Шалиначки луг” заштићено је подручје треће категорије од локалног значаја и представља групу стабала храста лужњака и пољског јасена на површини од 19, 21 хектара. На овом простору утврђен је режим заштите другог степена. Заштићено природно добро налази се на подручју општине Смедерево, катастарске општине Шалинац. Споменик природе заузима део простране алувијалне равни у близини река Дунава и Велике Мораве, окружен је селима Шалинац и Кулич. Од некада густе и широко распрострањене шуме храста лужњака и пољског јасена опстао је већи број старих стабала храста лужњака (*Quercus robur*) и само неколико стабала пољског јасена (*Fraxinus angustifolius*), врста едификатора овог типа шуме.

Стручним надзором 2019. године констатовани су проблеми у оквиру заштићеног подручја и потреба за израдом ревизије студије заштите, а почетак теренских истраживања у ту сврху планиран је за 2020. годину. Ова теренска истраживања нису спроведена те године. Међутим, како је крајем 2019. године Општина Смедерево управљање поверила новом управља-

чу – ЈКП „Зеленило и гробља Смедерево” ове године је обављен ванредни стручни надзор, а почетак истраживања за потребе израде ревизије студије заштите је одложен за наредну годину. Током 2021. извршен је теренски обилазак, прикупљени су нови подаци, тако да наставак истраживања следи 2022. године. До краја 2022. године, Завод ће припремити нову студију заштите и проследити је надлежном органу на даљу процедуру.

2. Споменик природе „Бигрена акумулација Бели изворац”

Заштићен 2006. године

Категорија: III (трећа) категорија

Режим заштите: II (другог) степена и III (трећег) степена

Општина: Мајданпек, КО Рудна Глава

Управљач: Туристичка организација општине Мајданпек са седиштем у Доњем Милановцу

Важећи Акт о заштити: Одлука о заштити споменика природе „Бигрена акумулација Бели изворац”

Завршетак ревизије: 2022. год.

Кратак опис:

Део водотока Бели изворац, од изворишта до коте 278 m н.в, у дужини од 300 m, на коме се налази бигрена акумулација, заштићен је као Споменик природе под именом „Бигрена акумулација Бели изворац”.

Споменик природе „Бигрена акумулација Бели изворац” је јединствени геоморфолошко-хидролошки објекат површинског крашког рељефа. Под заштитом је због великог броја облика, појава и процеса које је, у наталоженим наслагама бигра, на релативно малом простору, низводно од изворишта, формирао водоток Бели изворц (крашки извор, велики водопад висине 16 m и више малих водопада и слапова, бројне преграде од бигра иза којих су формиране бигрене акумулације – језерца и др.)

Због својих геоморфолошких вредности ова акумулација је уврштена у Инвентар објеката геонаслеђа Србије.

Ревизија је планирана због иницијативе Управљача и према препоруци Министарства заштите животне средине.

3. Споменик природе „Стабло храста цера – Почеча”

Заштићен 1995. године

Категорија: III (трећа) категорија

Режим заштите: III (трећег) степена

Општина: Пожега, КО Горобиље

Управљач: ЈП „Србијашуме”

Важећи Акт о заштити: Одлука о заштити Споменика природе Стабло храста цера – Почеча” 01 бр.633-2/95 – СО Пожега

Завршетак ревизије: 2022. год.

Кратак опис:

Споменик природе „Стабло храста цера – Почеча” налази се на брдовитом узвишењу на међи два имања – породице Гавриловић и породице Ћирјак, села Горобиље. Ова два имања су с једне стране подељена жицом која је закована за дебло споменика природе.

Споменик природе је један од ретких представника некадашњих сладуново-церових шума, у којима су храстови достигали изузетне димензије. Стабло одликује добро здравствено стање, леп и правилан хабитус, ретка купаста крошња, подужно испуцала кора с дебелом плутом, као и могућност редовног плодоношења. Све ове одлике ботаничког карактера доприносе значају и пејзажној атрактивности споменика природе.

Споменик природе „Стабло храста цера – Почеча” први пут је стављен под заштиту, на предлог Републичког завода за заштиту природе, од стране општине Пожега Решењем број 633-4/75, 18.01.1975. године.

Ревизија је планирана јер је неопходно поново извршити валоризацију стабла с обзиром на то да је стабло заштићено пре скоро 30 година. Такође, неопходно је ускладити одредбе из Решења о заштити са изменама и допунама Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – исправка, 14/2016, 95/2018 – други закон и 71/2021).

4. Споменик природе „Стабло храста лужњака – Љутице”

Заштићен 1995. године

Категорија: III (трећа) категорија

Режим заштите: III (трећег) степена

Општина: Пожега, КО Тврдићи

Управљач: ЈП „Србијашуме”

Важећи Акт о заштити: Одлука о заштити Споменика природе Стабло храста лужњака – Љутице – СО Пожега 01 бр.633-1/95

Завршетак ревизије: 2022. год.

Заштићени споменик природе је један од ретких остатака храстово-јасенових шума, изузетних димензија, старости, виталности и плодносно. Налази се на самој међи двају власника – Вукотић Миленка и Ивановић Драгољуба.

Природно добро има особине стабла на осами: правилно формирану, високо подигнуту крошњу, право и пунодрвно дебло, јако жилиште на земљишту које припада групи псеудоглејева, здрав корен који му омогућава још увек релативно добро здравствено стање, као и године пуног уroda семена. Карактерише се полунатрулим приданком као и видљивом закованом шупљином на деблу на висини од пет метара. На доњем делу дебла, са северне стране, јасно су уочљиви јастучићи маховине. У самој крошњи присутан је велики број танких, сувих грана.

Ревизија је планирана јер је неопходно поново извршити валоризацију стабла, будући да је исто заштићено пре скоро 30 година. Такође, неопходно је ускладити одредбе из Решења о заштити са изменама и допунама Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – исправка, 14/2016, 95/2018 – други закон и 71/2021).

5. Споменик природе „Стабло храста лужњака – Беле воде”

Заштићен 1995. године

Категорија: I (прва) категорија

Режим заштите: III (трећег) степена

Општина: Пожега, КО Глумач

Управљач: ЈП „Србијашуме”

Важећи Акт о заштити: Одлука о заштити Споменика природе „Стабло храста лужњака – Беле Воде”, 01 бр.633-3/95 – СО Пожега
Завршетак ревизије: 2022. год.

Споменик природе налази се на међи две парцеле (њиве и ливаде,) у долини реке Скрапез и један је од ретких представника некадашњих лужњаково-јасенових шума. Храст је изузетних димензија и велике старости, виталан с лепом и здравом крошњом. Будући да је доста доброг здравственог стања, стабло још увек плодоноси, међутим, у својој пуној физиолошкој зрелости је завршило с прирашћивањем у висину. Приданак је нападнут гљивом која не изазива већа механичка оштећења. Са западне стране дебла уочљив је чвор, настао одваљивањем дебље, теже гране.

Ревизија је планирана јер је неопходно поново извршити валоризацију стабла, с обзиром на то да је исто заштићено пре скоро 30 година. Такође, неопходно је ускладити одредбе из Решења о заштити с изменама и допунама Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – исправка, 14/2016, 95/2018 – други закон и 71/2021).

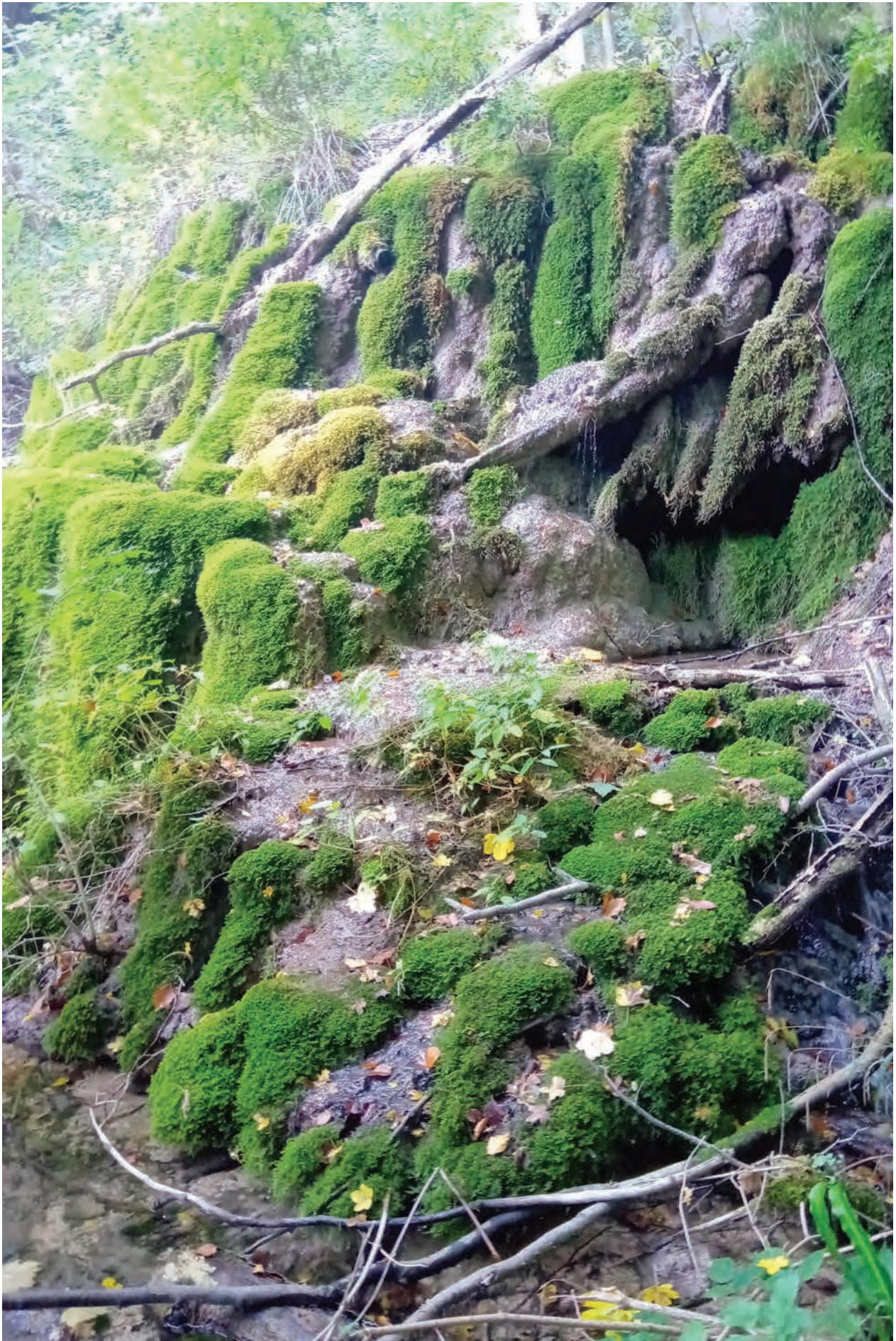
6. Споменик природе „Висибаба – стабла лужњака”

Заштићен 2004. године
Категорија: I (прва) категорија
Режим заштите: III (трећег) степена
Општина: Пожега, КО Висибаба
Управљач: ЈП „Дирекција за изградњу Пожега”
Важећи Акт о заштити: Одлука о заштити Споменика природе „Висибаба – стабла лужњака”, 03 бр. 011-19/04 – СО Пожега
Завршетак ревизије: 2022. год.

Споменик природе „Висибаба – стабла лужњака” чине стабла четири храста лужњака и припадајући простор. Споменик природе је у лошем стању услед погоршаних услова средине и директног антропогеног утицаја. Угроженост условљена активношћу човека непосредно је изражена јер се у дворишту у којем су стабла, налази и зграда Месне заједнице, која је током последње деценије претворена у избеглички камп.

Група од осам стабала лужњака на Савинцу стављена је на предлог Републичког завода за заштиту природе у Београду први пут под заштиту као споменик природе по решењу Скупштине Општине Пожега број 5-6/44-68 од 16. августа 1968. године. По обављеној ревизији, констатовано је да су четири стабла, од укупно осам, у добром стању, те да и даље завређују заштиту као споменик природе.

Ревизија је планирана јер је неопходно поново извршити валоризацију стабала, с обзиром на то да је група ових стабала заштићена пре скоро 20 година. Такође, неопходно је ускладити одредбе из Решења о заштити са изменама и допунама Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – исправка, 14/2016, 95/2018 – други закон и 71/2021).

Бигрена акумулација Бели изворац

7. Група од пет стабала храста лужњака у селу Расни, на месту званом „Драгановац”

Заштићен 1976. године

Категорија: /

Режим заштите: /

Општина: Пожега, КО Расна

Управљач: Ршумовић Зоран

Важећи Акт о заштити: Решење о стављању под заштиту групе од пет стабала храста лужњака у селу Расни, на месту званом „Драгановац” 02 број 633-5/75 – СО Пожега

Завршетак ревизије: 2022. год.

Група од пет стабала храста лужњака, својим добрим здравственим стањем, виталношћу и димензијама, како појединачно, тако и као јединствена група, представља природну реткост, спомен-стабла као последњи остатак некада знатније распрострањених шума храста лужњака у долини преко реке Ћетиње.

Ревизија је планирана јер је неопходно поново извршити валоризацију стабала, будући да су иста заштићена пре скоро 50 година. Такође, неопходно је ускладити одредбе из Решења о заштити са изменама и допунама Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – исправка, 14/2016, 95/2018 – други закон и 71/2021).

8. Специјални резерват природе „Пештерско поље”

Заштићен 2015. године

Категорија: I (прва) категорија

Режим заштите: II (другог) степена и III (трећег) степена

Општине: Тутин и Сјеница

Управљач: Туристичка организација Сјеница, из Сјенице

Важећи Акт о заштити: Уредба о проглашењу Специјалног резервата природе „Пештерско поље”

Завршетак ревизије: 2023. год.

Кратак опис:

Специјални резерват природе „Пештерско поље” стављен је под заштиту ради очувања: репрезентативних и јединствених одлика биодиверзитета и геодиверзитета; једног од највећих преосталих брдско-планинских тресавских комплекса у Србији и на Балкану, где су уточиште нашле бројне реликтне, ендемичне, ретке и угрожене, национално и међународно значајне врсте флоре и фауне као што су: барски тролист *Menyanthes trifoliata*, барски ушљивац *Pedicularis palustris*, мала мешинарка *Utricularia minor*, чије је ово једино преостало станиште у Србији, прдавац *Crex crex*, ритска сова *Asio flameus*, планински мрмољак *Triturus alpestris*, стеноендемит овог подручја пештерски пуж *Bythinella pesterica*, десет врста тврдокрилаца, две врсте водених гриња, две врсте слатководних пужева и шест врста слатководних шкољки за фауну Србије, познатих само на овом простору, 39 биљних заједница тресавске, мочварне, водене, ливадске, пашњачке, шумске и спорадично рудералне вегетације; низа геоморфолошких одлика као што су – кречњачки хумови, понори, мразне травне хумке туфури, мразним процесом разривене тресавске површине, солифлукционе терасете, травни прстенови, мигрирајући бусенови и крашко нивационе депресије.

Ревизији подручја се приступа ради редефинисања режима заштите због проблема у вези са наменама површина.

Пештерско поље

ВИШЕГОДИШЊА ТЕРЕНСКА ИСТРАЖИВАЊА РАДИ ВАЛОРИЗАЦИЈЕ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ

НАСТАВАК ИСТРАЖИВАЊА

У 2022. години планирају се активности на наставку истраживања ради израде студија заштите следећих подручја:

1. Кањон Вучјанске реке, место Вучје, град Лесковац, завршетак студије 2022. године;
2. Горњачка клисура, област Хомоље, источна Србија, општине Петровац на Млави и Жагубица, завршетак студије 2022. године;
3. Барско и мочварно станиште на локалитетима „Ливаде” и „Левосоје”, општине Прешево и Бујановац, завршетак студије 2022. године;
4. Планина Јелица, град Чачак и општина Лучани, завршетак студије 2022. године;
5. Златар, завршетак студије 2023. године;
6. Парк у дворишту Основне школе „Академик Миленко Шушић” у Гучи, општина Лучани, завршетак студије 2023. године;
7. Планине Велики и Мали Јастребац, општина Алексинац, град Ниш, општина Меровина, град Прокупље, општина Блаце, град Крушевац, општина Брус, завршетак студије 2024. године;
8. Храстова шума у Раденковцу, завршетак студије 2022. године.

1. Кањон Вучјанске реке

Град Лесковац, место Вучје
Завршетак студије: 2022. год.

Кратак опис:

Вучјанка извире на планини Кукавици, на око 1100 m, али се сматра да прави ток Вучјанке почиње спајањем Големе и Мале реке код Јасичког равништа, на ерозивном проширењу. Вучјанка тече уском долином, њено корито је дубоко, а у средњем делу тока, испод села Збежишта и потеза Соколица, прелази у кањон дубине до 300 m, с окомитим странама високим преко 100 m. Река у кањону на дужини од 2 km има пад од 300 m, па је корито пуно вирова, водопада и слапова. Посебну пажњу у овом кањону изазивају бројни камени лонци или казани. Они су флувијални ерозивни облици који настају на местима где се јавља снажна еворсија, вртложасто кретање водене масе и речног материјала којег она носи. С временом се на тим местима формирају бунараста удубљења у стеновитом речном кориту. Лонци изнад хидроцентрале носе назив Ђокини вирови. Они су удубљени у кристаласте шкриљце, а поређани су степенасто, једни испод других, од највећег до најмањег.

Планирана теренска истраживања током 2021. године локалитета кањон Вучјанске реке, код места Вучја у јужној Србији, која су била предвиђена Програмом рада Завода за 2021. годину, нису реализована због преаузаности људских ресурса. Због тога је планирано да се теренска истраживања наставе у наредном периоду са завршетком студије 2022. год.

Горњачка клисура

2. Горњачка клисура

Општине: Петровац на Млави и Жагубица
Завршетак студије: 2022. год.

Кратак опис:

У току 2021. године реализован је један теренски обилазак ширег подручја Горњачке клисуре. Излазак на терен је наставак теренских истраживања започетих 2018. године, а у складу је са годишњим Програмом заштите природних добара за 2021. годину.

Истраживања Горњачке клисуре за потребе израде Студије заштите започета су 2018. године. Теренски излазак планиран за 2020. годину је због епидемиолошке ситуације био одложен. Координатор израде Студије је због изненадне смрти промењен. Такође, неколико стручних сарадника који су излазили на терен више нису сарадници Завода. С обзиром на наведене околности, као и чињеницу да је већини сарадника ово био први излазак на терен, урађен је теренски обилазак ширег подручја Горњачке клисуре с циљем што бољег сагледавања простора и вредности, природних и културних, у његовом обухвату. Такође, одржани су састанци са представницима локалних самоуправа и осталим заинтересованим странама.

Клисурасту долину Млава је усекла између Вукана и Жежевца. На делу територије од манастира Горњак до врха „Мали Вукан” присутна су шумска станишта обрасла светлољубивим врстама на стрмом терену, на којима доминира грабић, док је у мањем делу констатована и површина обрасла средњедобним буковим шумама, као и површине засађене бором. Одељења бр. 18, 7, 16, 14 (у подножју видиковца „Јежевац”), обрасла су квалитетним буковим шумама, а на вишим деловима је започето отварање ових шума и сеча у њима.

Теренским обиласком су обухваћене и планине Вукан – Мали (732 m н.в.) и Велики (825 m н.в.). Планинарске стазе у овом крају уређује ПД Горњак из Петровца на Млави и ПД Вукан из Пожаревца, веома су добро обележене и одржаване проходним. Траса од села Ждрело преко Великог Вукана, затим Малог Вукана до манастира Горњак дужине је готово 12 km, а пружа добар преглед простора Горњачке клисуре из више углова, а са врхова Вукана се може сагледати и улаз у Рибарску клисуру непосредно код места Крепољин. Осим тога, простира се величанствен поглед на Хомољску котлину и Хомољске планине, од којих су у првом плану Суморовац – Велики (911 m н.в.) и Мали, Штубеј (940 m н.в.) и Велики Врањ (884 m н.в.). Теренским обиласком су обухваћене и шуме у власништву манастира, где је сагледавано њихово стање, по врстама, по здравственом стању, старости, отворености шумским комуникацијама, као и радови и активности које се спроводе у истим. Пређено је шумским путевима и влакама кроз делове одељења: 7, 8, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 23.

С циљем сагледавања социо-економских карактеристика подручја за заштиту и становништва и насеља обављени су обилазак и разговор са мештанима у селима: Ждрело, као места у коме се највише развијају туристички смештајни капацитети након отварања бање у селу и у коме се налази обновљени манастир Свете Тројице, Затим Бистрица - села у коме је остало највише становника и које је познато по очуваним воденицама и као место нашег првог олимпијца, затим Шетоња и Ћовдина која су типична села источне Србије у којима је већина становништва на раду у иностранству. Као типично село са претежно влашким становништво обиђено је село Крепољин.

Након консултација са Епархијом Браничевском и ЈП „Србијашуме” урађена је прелиминарна граница са предлогом режима заштите.

Режим I степена	површина (m ²)
L1	2.050.603
L2	1.310.205
УКУПНО	3.360.808

Режим II степена	површина (m ²)
L1	3.799.461
L2	2.277.104
L3	260.596
L4	840.797
L5	205.505
УКУПНО	7.383.463

Режим III степена	површина (m ²)
УКУПНО	305.5265

ЦЕЛО ДОБРО	1.379.9536
-------------------	-------------------

3. Барско и мочварно станиште на локалитетима Ливаде и Левосоје

Општине: Прешево и Бујановац

Завршетак студије: 2022. год.

Кратак опис:

Према програму рада Завода за 2021. годину планирана су теренска истраживања флоре и вегетације, орнитофауне и херпетофауне на локалитету Ливаде (општина Прешево).

У току 2021. године извршена су два теренска обиласка током јуна месеца. Том приликом утврђено је да постоје два одвојена локалитета (Левосоје и Ливаде) са веома сличним природним вредностима. Будући да се ради о стаништима са изузетним диверзитетом флоре, фауне и станишта, током 2022. године потребно је обавити теренска истраживања флоре, вегетације, ентомофауне, орнитофауне, херпетофауне и хидрогеологије на оба наведена локалитета у периоду април–септембар, а са циљем прикупљања. Влажна станишта налазе се дуж реке Моравице на потезу између Бујановца и Прешева.

Иницијатива за заштиту је потекла од Биолошког факултета, чији су сарадници у оквиру пројекта „Прибављање података и друге услуге с циљем успостављања еколошке мреже Европске уније NATURA 2000” ЈНОП 02/2019, и Завод за заштиту природе као наручилац, забележили: три врсте жаба, две врсте репатих водоземаца и две врсте гмизаваца који у Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС”, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016, 98/2016) и налазе се на Додатку 2 и 4 европске Директиве о стаништима (Council Directive 92/43/ЕЕС од 21 маја 1992. године).

Такође, теренским обиласком сарадника Завода и прегледом литературе, утврђено је да локалитети Левосоје и Ливаде имају велики значај са аспекта флоре и вегетације.

Планина Јелица

4. Планина Јелица

Град – Општина: Чачак, Лучани
Завршетак студије: 2022. год.

Кратак опис:

Планина Јелица представља природну границу између Драгачева и Чачанске котлине. Припада динарском систему планина и пружа се правцем северозапад–југоисток у дужини од 30 km. На северозападу прелази у планину Овчар. Југоисточни део планине се налази на територији општине Краљево, а до њега се долази сеоским путем кроз села Лазац и Дедевци. Највиши врх је Црна стена 929 m, затим по висини следе: Небош 894 m, Ветриње 869 m, Градина са познатим археолошким налазиштем 849 m, Стјеник 825 m и Рајачки вис 819 m.

Просторна целина која је прелиминарно одређена за истраживање састоји се од највишег планинског дела који се простире гребеном планине у дужини од око 30 km, као и простора који се обострано спушта ка јеличким и подјеличким селима која имају значајне пољопривредне, туристичке и друге потенцијале.

На простору планине Јелице геолошку подлогу чине: једри кречњаци, кречњачка дробина, шљунак и серпетин. Заступљени су следећи типови земљишта: рендзине, хумусно силикатна земљишта, смеђа земљишта на кречњаку и доломити.

Околина Чачка, а самим тим и простор планине Јелице, карактерише се умерено континенталним климатским условима са специфичностима микротермалне климе.

Највећи део простора је обрастао шумским заједницама, док су се на мањим површинама шума проширили разни типови пашњака и деградираних шума. На стање вегетације на подручју планине Јелице утицали су многобројни фактори, међу којима су најважнији рељеф, клима и човек. Ободни, рубни делови, то јест обронци планине, обухватају сеоске атаре и површине под окућницама, обрадивим површинама, воћњацима и разним културама.

На овом простору могу се издвојити два комплекса/појаса шумске вегетације и то: шума беле врбе и црне тополе (*Salici Populetum nigrae*), шума лужњака, граба и цера са сладуном (*Carpino-Quercetum robori-cerris farnetosum*), типична шума сладуна и цера (*Quercetum frainetto-cerris typicum*), шума различитих храстова с црним јасеном (*Orno-Polyquercetum*), шума китњака и цера (*Quercetum petraeae-cerris*), шума китњака, граба и цера (*Carpino – Quercetum petraeae – cerris*), планинска шума букве (*Fagetum moesiacaе montanum*), шума букве, граба и племенитих лишћара (*Aceri – Carpini – Fagetum moesiace montanum*).

Шуме беле врбе и црне тополе се налазе у форландима, али такође и у самој алувијалној равни. На шуме беле врбе које су у ниским деловима, постепено се надовезују шуме беле врбе и црне тополе, и даље, на још сувљим деловима и шуме са белом тополом. На стаништима беле врбе и црне тополе има доста влаге за врбу, али исто тако на појединим местима – микростаништима, и мање влажног и повољнијег, песковитијег земљишта за црну тополу. Посебно треба нагласити да у овим шумама микрорељеф, а у вези с њим и остали услови (режим влажења, земљиште), нису хомогени. То доводи до мозаичног распореда група врста едификатора фитоценоза.

Шуме лужњака, граба и цера са сладуном су еколошки и флористички најближе климатогеној вегетацији шума сладуна и цера (*Quercetum farnetto-cerris*). Већи састав едификатора и диференцијалних врста ове полидоминантне заједнице показује њен карактер.

Типична шума сладуна и цера заузима ниже и брежуљкасте терене до 600 m н.в., заравни и благе падине ван утицаја додатног влажења из речних долина и на развијеним земљиштима: гајњачама, лесивираним гајњачама, киселим смеђим земљиштима, местимично смоницама и другим земљиштима. Већином су то дубља и не много скелетна земљишта. Састојине су углавном изданачког порекла, мањих висина и средњег склопа, са добро издиференцираним и богатим спратовима жбуња и приземне флоре. У типичној шуми сладуна и цера највише су присутне следеће врсте: *Quercus frainetto*, *Quercus cerris*, *Tilia argentea*, *Pyrus pyraeaster*, *Sorbus domestica*, *Sorbus torminalis*, *Fraxinus ornus*, *Acer campestre*, *Acer tataricum*, *Cornus mas*, *Crataegus monogyna*, *Viburnum lantana*, *Rosa gallica*, *Lonicera caprifolium*, *Lathyrus niger*, *Danna cornubiensis*, *Tychnis coronaria*, *Silene viridiflora*, *Tanacetum corymbosum*, *Helleborus odoratus*, *Trifolium alpestre*, *Campanula paraicifolia*, *Veronica chamaedrys* и др.

Шума различитих храстова са црним јасеном јавља се на врло различитим висинама и топлим експозицијама. Условљена је едафски (плитко, суво земљиште) и представља једну од најксерофилнијих заједница. Земљиште је слабо развијено на серпентиниту и кречњацима. Дубина свих земљишта је мала и варира од 15 до 30 cm. Мала дубина, присуство скелета и „топао” супстрат (серпентинит и кречњак) утичу на то да су станишта сува и са малом еколошко-производном вредношћу. Ове шуме су, углавном, отвореног склопа, висине стабала до десетак метара, а уз црни јасен едификатори су већи број храстова: цер, крупнолисни медунац, китњак, балкански китњак и сладун. Местимично се јављају медунац, бела липа, жешља, дивља крушка и друге врсте. Спрат жбуња је јачег склопа и састоји се из низа, углавном, ксерофилних врста.

Шуме китњака и цера, чине прелаз између чистих шума китњака и шума сладуна и цера. Ове шуме заузимају доњи појас китњакових шума, до око 600 метара надморске висине, на широком распону различитих типова земљишта и топлим експозицијама. То су нешто ксеротермније шуме од монодоминантних шума китњака, а мезофилније од шума чистог цера.

Шуме китњака, граба и цера простиру се на плитким неразвијеним земљиштима на лесу и силикатним стенама. Земљишта су неразвијена у односу на остала на истом матичном супстрату (силикатно-карбонатном, односно карбонатно-силикатном) и по својим еколошко-производним карактеристикама не одговарају вегетацији која се на њима налази. У спрату дрвећа, сем китњака, граба и цера, заступљене су следеће врсте: липа, јасен, клен, брекиња, дивља трешња и др. У спрату жбуња је дрен, свиб, калина, леска, глог, клокочика и др. Спрат приземне флоре је добре покривености.

Планинска шума букве се одликује густим склопом, доминацијом букве у спрату дрвећа и оскудним спратом жбуња. Због јаке засене приземна флора је слабо развијена, осим у пролећном аспекту – пре олистивања букве – када је заступљен већи број геофита. Буква је у овом подручју освојила станишта која јој одговарају, потиснула друге врсте дрвећа, што није последица само утицаја човека и станишних фактора, већ и промена, не само у фитоклими и педоклими и земљишту у целини, већ у целокупној вегетацији планинских масива овог подручја. Буква се јавља на различитим експозицијама и нагибима до 25°. У склопљеном спрату дрвећа апсолутно доминира буква (*Fagus moesiaca*), а примешан се јавља већи број мезофилних врста дрвећа, као што су: *Acer pseudoplatanus*, *Acer platanoides*, *Acer campestre*, *Quercus petraea*, *Carpinus betulus*, *Prunus avium*, *Ulmus montana*, *Tilia platyphyllos*, *Tilia cordata*, *Fraxinus excelsior*, *Pyrus pyraeaster*, *Malus sylvestris* и др. У врло оскудном спрату жбуња најчешће се срећу: *Sambucus nigra*, *Daphne mezereum*, *Daphne laureola*, *Lonicera xylosteum*, *Euonymus latifolius*, *Coryllus avellana* и др. У спрату приземне флоре, који је оскудан у току вегетационог периода, а бујан у рано пролеће најчешће врсте су: *Dryopteris filix-mas*, *Athyrium felix-femina*, *Polystichum aculeatum*, *Epilobium montanum*, *Cardamine bulbifera*, *Cardamine enneaphyllos*, *Mycelis muralis*,

Mercurialis perennis, *Arum maculatum*, *Sanicula europaea*, *Anemone ranunculoides*, *Polygonatum multiflorum*, *Allium ursinum*, *Rubus hirtus*, *Asperula odorata*, *Salvia glutinosa* и др. Због маритимне и хумидне микроклиме, као и склопа спрата дрвећа у планинским буковим шумама, микроклиматски услови су врло повољни – под крошњама стабала релативна влажност ваздуха је велика, а инсолација и јача ваздушна струјања су сведена на минимум. Повољни микроклиматски услови, као и стеља букве и примешаних врста омогућавају стварање мул-хумуса и образовање дубоких, влажних и плодних еутричних и дистричних смеђих земљишта. Тако ова заједница представља основу за стабилан екосистем који није подложен брзим деградацијама, а чини и знатан проценат дрвене масе у економским шумама Србије. У оквиру ове заједнице описано је више субасоцијација.

Шуме букве, граба и племенитих лишћара су настале антрополошким утицајем као деградациона фаза планинске шуме букве. У скоро свим овим шумама, а нарочито на бољим земљиштима, ослобођени засене букве, успешно се насељавају племенити лишћари: јавор (*Acer pseudoplatanus*), млеч (*Acer platanoides*), бели јасен (*Fraxinus excelsior*), дивља трешња (*Prunus avium*), дивља крушка (*Pyrus pyraster*), крупнолисна липа (*Tilia platyphyllos*) и др.

На истраживаном простору се истиче изузетно вредан археолошки локалитет Градина, који се налази на једном од врхова планине Јелице, на надморској висини од 846 m. На простору овог налазишта које заузима површину од 20 хектара настајала су и нестајала насеља од времена бакарног доба (2500. год. старе ере), па све до раног средњег века (почетак IX века наше ере). У споменичком смислу, најбогатије остатке представљају откривени бедеми, цркве и куће из времена ране Византије, тј. владавине Јустинијана I (527–565) и његових наследника. Претпоставља се да је у периоду краћем од сто година на месту Градине никако утврђени град у ком је за сада откривено пет цркава са више зиданих гробница, неколико десетина профаних објеката разуђене архитектуре и више стотина метара бедема зиданих од камена, који негде досежу и висину од 3 метра. Простор око локалитета Градина обрастао је шумом букве, букве и граба, са појединачним стаблима грабића.

Изузетно значајно културно наслеђе чини манастир Трнава, који је по предању подигнут у XII веку у доба Немањића. Као ктитор помиње се Стефан Урош I, краљ српски. Манастир је посвећен Благовештењу. У средњем веку, стари манастир на чијим темељима је изграђен овај храм основали су Немањићи. 1554. године извршена је обнова храма. Овај храм има и посебан историјски значај јер је у њему подигнута чувена Хаџи-Проданова буна, 1814. године, у којој су активно учествовали и монаси.

Манастир Жежевица – Црква Св. Николе се налази у истоименом селу, у подножју планине Јелице. С југозападне и западне стране манастир Жежевицу окружују шуме и стене планине Јелице. Поток који тече из планине Јелице у виду благе клисуре протиче јужно поред манастира и постепено се разлива и губи по пољима и њивама села Жежевице и Заблаћа. Манастирски комплекс је 1982. године уписан у регистар као Споменик културе од великог значаја за Републику Србију.

Током 2021. године започета су теренска истраживања ради израде студије заштите подручја планине Јелице, при чему су стручни сарадници Завода реализовали два теренска обиласка предметног подручја.

У 2022. години се планирају активности на наставку истраживања ради израде студије заштите простора планине Јелице и подјеличких села. Предвиђен је наставак теренских истраживања која су започета 2021. године (реализована кроз два теренска обиласка стручног тима Завода), након чега ће се приступити дефинисању категорије и граница природног добра. Завршетак студије заштите планиран је до краја 2022. године.

5. Златар

Завршетак студије 2023. год.

Општина/град: Пријепоље и Нова Варош

Кратак опис:

Планина Златар захвата пространу природну целину на југозападу Србије, у зони Старог Влаха, на источним Динаридима. Већим делом је изграђена од карбонатних стена претежно тријаске и јурске старости. На овој подлози нашла је станиште разноврсна флора и вегетација. До сада је забележено око 850 биљних врста. Посебно су интересантна станишта орхидеја – *Anacamptis pyramidalis*, *Cephalanthera damasonium*, *Cephalanthera longifolia* и *Dactylorhiza maculata*, од којих се неке врсте јављају на свега неколико локалитета у Србији. Од шумских фитоценоза најраспрострањенији тип су чисте и мешовите шуме смрче (*Piceetum excelsae montanum serbicum*) које заузимају велике површине и граде појас клима-регионалне вегетације (на надморским висинама 1000–1440 m). Забележене су и значајне врсте птица на националном и међународном нивоу, посебно што се Златар наслања на подручја Увца и клисуре Милешевке, који заједно са клисуром Трешњице чине најзначајнија подручја за гнезђење и опстанак популације белоглавог супа у Србији, највеће и најзначајније популације ове врсте на Балкану. С тим у вези, Златар је значајно подручје за белоглавог супа као коридор који повезује ова подручја, али и као место исхране. Претпоставља се да ће листа врста птица планине Златар бројати преко 120 врста.

Златар

6. Парк у дворишту Основне школе „Академик Миленко Шушић” у Гучи

Општина: Лучани

Завршетак студије: 2023. година

Кратак опис:

У току 2021. године реализован је теренски обилазак којим су отпочела истраживања на валоризацији парковске површине у дворишту Основне школе „Академик Миленко Шушић” у Гучи. Парк је формиран унутар дворишта основне школе, са пешачким комуникацијама у пејзажном стилу, и примерцима дендроврста и жбунова великих димензија, правилно негованих и доброг здравственог стања. Унутар парка, поред ботаничких и биоеколошких вредности, налази се и велики број скулптура самоуког вајара Живковић Богосава. Такође, унутар парковске површине налази се и музеј на отвореном Лапидаријум, односно локација на којој се чува збирка крајпуташа, коју чине 33 споменика израђена од пешчара. Крајпуташи представљају споменике ван гробља који су се обично постављали крај путева како се покојник не би заборавио. Интресантна чињеница је и да се двориште/парк Основне школе граничи са старим гробљем Гуче, које више није у функцији.

Уз помоћ ГПС уређаја мапирана су стабла на терену (уношењем координата и бројева евидентираних стабала), док су у претходно припремљен образац за валоризацију стабала уношени подаци за свако стабло појединачно. Шумарском пречницом премеравани су и уношени у образац подаци о пречницима на прским висинама евидентираних стабала, као и пројекције крошњи стабала уз помоћ пантљике (мерене унакрсно). Такође, за свако стабло је оцењивано здравствено стање и естетска вредност, те је на основу свих релевантних података дата општа оцена. У колону за напомену унете су све специфичности и карактеристике предметних стабала (изглед крошње, присуство сувих грана у крошњи, присуство трулих и оштећених грана, оштећења на листу од инсеката и фитопатолошких узрочника и сл). Висине стабала премераване су редом по претходној нумерацији из обрасца, помоћу дендрометријског инструмента за мерење висина.

На терену је извршено мерење и валоризација 31 стабла и жбунастих форми, а с циљем прикупљања података за израду Студије, као стручно документационе основе којом се природно добро предлаже за заштиту.

У наредном периоду неопходно је планирати даљи наставак валоризације, детерминације и анализе преосталих стабала у парку. Израда студије заштите планирана је за 2023. годину.

7. Планина Велики и Мали Јастребац

Град/општина: општина Алексинац, град Ниш, општина Мeroшина, град Прокупље, општина Блаце, град Крушевац, општина Брус

Завршетак студије: 2024. год.

Кратак опис:

Јастребац је планина која се налази у средишњем делу Србије, на простору између Ниша, Мeroшине, Алексинца, Крушевца, Блаца, Прокупља и Бруса. Припада родопском планинском систему, што значи да је постала раседањем. Изграђена је од палеозојских шкриљаца и магматских стена.

Масив Јастрепца одвојен је од Копаоника Јанковом клисуром на реци Блаташници. Дели се на Велики и Мали Јастребац. Највиши врхови Великог Јастрепца (уједно и целог масива)

су Велика Ђулица (1491 m), Поглед (1481 m), Мала Ђулица (1429 m), Страцимир (1394 m), Змајевац (1381 m) итд. Они представљају природну границу између Топлице и Поморавља. На источној страни масива је Мали Јастребац, одвојен од Великог превојем Гребач, с највишим врхом Купињак (946 m). Гребен је дугачак 42 km и од њега се одвајају широке косе, а најизразитији су према северу врхови Змајевац и Бела стена. Превојем Гребач води пут Прокупље–Крушевац (преко Рибарске Бање).

Планина је хидрографски богата, с токовима који припадају сливовима Јужне Мораве, Топлице и Расине. Издвајају се бројни водени токови, извори и потоци. У околним речицама и поточима могу се наћи речни ракови и слободна пастрмка, што је знак изузетно чисте воде. У подножју Малог Јастрепца са југоисточне стране налазе се Крајковачко језеро и Облачинско језеро.

Јастребац је окарактерисан као најшумовитија планина на Балкану. На нижим надморским висинама доминирају храстове шуме сладуна и цера, док је на вишим надморским висинама присутна букова шума, која на Јастрепцу заузима највећа пространства. Такође, налазе се ретке и ендемичне биљне и животињске врсте, међу којима има заштићених и строго заштићених врста. На овом простору налази се заштићено подручје Резерват природе „Прокоп”, који је први пут заштићен 1958. године да би се очувала изворна шумска заједница брезе (*Betula verrucosae*) старости до 70 година, мешовита шумска заједница брезе и планинске букве (*Betuletum verrucosae fagetosum*), шумска заједница планинске букве и брезе (*Betulo-Fagetum moesiacaе montanum*), као и шумска заједница планинске букве (*Fagetum moesiacaе montanum*) и да би се очувала станишта природних реткости, нарочито: риђи шумски мрав, мишар, шумска сова, краткокљуни пузић, шарени даждевњак, јеж, веверица, сиви пух и др., а у интересу науке, образовања и културе. Јастребац је богат и разноврсном дивљачи, уређено је и ограђено ловиште површине 400 ha, које је значајно за развој ловног туризма. Изузетна пошумљеност планине, предели посебне лепоте и очувани екосистеми представљају потенцијале за развој излетничког, истраживачког, ловног и риболовног туризма. Природне лепоте брдско-планинског дела и предели изузетне лепоте и очуваних еколошких вредности, погодни су за развој сеоског туризма уз могућност производње биолошки вредне хране. Јастребац обилује и мноштвом самониклог јестивог биља: сремуша, коприве, маслачка, дивљих јагода, јабука и крушака, разних врста јестивих гљива итд.

Због осетљивости екосистема, великих површина под шумама, заштићених биљних и животињских врста и непокретних културних добара, морају се предузети одговарајуће мере заштите.

Прелиминарна истраживања овог подручја су започета 2018. године и обављена у два наврата од по пет дана, у јуну и октобру. На основу оба теренска обиласка донет је закључак да је простор погодан за успостављање заштите, те је планиран наставак детаљнијих истраживања током наредних година, с циљем састављања предлога за заштиту. Први теренски обилазак због израде Студије заштите је обављен у јуну 2021. године, а према Плану за 2021. годину био је предвиђен још један излазак на терен у 2021. год., али није реализован.

Оквирна површина природног масива Јастрепца, која је предмет почетних истраживања, износи 67.000 ha. Имајући у виду величину подручја и малог броја података, намеће се потреба да током 2022. године буду обављена три теренска обиласка од по 5 дана, уз присуство што већег броја стручних сарадника, а посебно што један од планираних терена за 2021. није обављен. Потребно је да бар један, а по могућности два терена, буду обављена у периоду април–мај–јун, због истраживања флоре и вегетације у ливадским екосистемима и око река и потока.

Јастребац

8. СП „Хрстова шума у Раденковцу”

Општина: Сокобања

Завршетак студије: 2022. год.

Кратак опис:

Вредност подручја Раденковца представља и његов специфичан биљни покривач сачињен од прилично очуване хрстове шуме у којој преовлађује цер и хрст китњак, док се као пратеће врсте срећу мечја леска (*Corylus colurna*), јасен (*Fraxinus ornus*), клен (*Acer campestre*) и друге. Посебна вредност заштићеног простора је његов изглед са бројним дебљим стаблима цера на прилично равном терену до којег се стиже асфалтним путем. Раван терен са чисти-нама обраслим травном вегетацијом и појединачна стара стабла цера, равномерно распо-ређена на заштићеном подручју, спој су који пружа угодан осећај посетиоцу док се креће овим простором. Други део заштићеног простора (западна страна заштићеног подручја) је, такође, обрастао хрстовима и ту налазимо њихов густ подмладак, као и присуство других пратећих врста. Уопште речено северни део заштићеног подручја је обрастао рејим, али знатно дебљим стаблима цера у односу на јужни део подручја, који се успешно обнавља из семена и кроз који је кретање усмерено преко постојећих влака. Вегетацијску слику планиског предела Раденковац чине следећи шумски екосистеми: мешовите шуме хрстова са грабићем – *Carpino orientalis – Polyquercetum* E. Vuk. 1987 – на парарендзинама и плићим гајњачама на лесу, шуме китњака и цера – *Quercetum petraeae cerris* – на лесу, силикатним стенама и кречњацима и шуме грабића (*Carpinetum orientalis serbicum*).

Сеоска школа, то јест зграда која се налази у простору заштићеног природног добра, а која тренутно служи за смештај посетилаца који обилазе ово подручје, уз адекватно реновирање, може у знатној мери да обогати вредност заштићеног подручја.

Очувани делови церових шума, овакве старости и димензија, поред асфалтног пута и на подручју насељеног места, права су реткост у Србији, те из тог разлога овај простор има посебну вредност, а шумарима који газдују овим шумама похвала за овај очувани шумски комплекс.

Церово-китњакова шума *Quercetum petraeae cerris* предложена за заштиту одликује се репрезентативним својствима споменика природе, то јест поседује темељне вредности природног добра и природна обележја према Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја („Службени гласник РС”, бр. 97/2015), те испуњава критеријуме за стављање под заштиту, на основу Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 36/2009, 88/2010, 91/2010, 14/2016 и 95/2019 – други закон). Сходно томе, Завод је израдио студију којом се природно добро под називом Споменик природе „Хрстова шума у Раденковцу” предлаже за заштиту као споменик природе ботаничког карактера, у III категорији – заштићено подручје локалног значаја.

ПОЧЕТАК ИСТРАЖИВАЊА

У 2022. години планира се почетак истраживања ради израде студија заштите следећих подручја:

1. Бела река, Рипањ, општина Вождовац, град Београд, завршетак студије 2022. године;
2. Река Лопатница, Краљево, завршетак студије 2022. године;
3. Кањон Пањице, Ариље, завршетак студије 2022. године;
4. Таорска врела, Ваљево, завршетак студије 2023. године;
5. Клисура Сврљишког Тимока, Сврљиг, Књажевац, завршетак студије 2024. године;
6. Тресибаба, Књажевац, Сврљиг, завршетак студије 2025. године;
7. Сврљишке планине, Сврљиг, Бела Паланка, Нишка Бања, Ниш, завршетак студије 2025. године;
8. Два стабла бора у Јајинцима, Београд, завршетак студије 2022. године;
9. Глинара, Београд, завршетак студије 2022. године;
10. Бара Рева, Београд, завршетак студије 2022. године.

1. Бела река, Рипањ

Општина: Вождовац – град Београд

Завршетак студије: 2022. год.

Кратак опис:

Подручје Беле реке са околином обухвата вештачку акумулацију и околно шумско подручје, у долини Беле реке у насељу Рипањ, у подножју планине Авале. Вештачка акумулација је настала изградњом бране на Белој реци 1988. године, ради спречавања поплава подручја у доњем току реке. Површине је око 2 ха, дужине око 500 м, а ширине око 100 м. Најнижа тачка је на 190 м н.в. а највиша 235 м н.в. Дубина језера је и до 10 метара. Језеро се осим воде реке храни и са два подводна извора.

На основу теренских истраживања као и података из Елабората „Валоризација подручја Бела река”, који је урадио Секретаријат за заштиту животне средине Града Београда, констатовано је да ово подручје представља станиште великог броја врста флоре и фауне карактеристичних за природне услове који владају у Београду и околини. У том смислу се посебно издвајају шумски екосистеми, чији значај првенствено произилази из мултифункционалне улоге коју имају, а која се испољава кроз смањење ефеката урбаног топлотног острва, ублажавање последица екстремних хидролошких епизода (нагле поплаве услед великих количина падавина у кратком временском периоду), повећање биодиверзитета, обезбеђивање туристичко-рекреативних површина, чиста и здрава животна средина и тд.

На веома малом истраживаном простору забележено је више различитих шумских заједница, што је неуобичајено и може да указује на висок степен биодиверзитета. Релативно очувана шумска станишта, уз динамичне облике рељефа и близину сталне водене површине, утичу на формирање повољних услова за развој гљива. Велики број дрвенастих врста на овом простору омогућава развој великог броја микоризних врста гљива.

У односу на диверзитет гљива, теренским обиласком у јесењем периоду, када велики број врста гљива плононоси, у односу на горенаведене услове, надморску висину и забележено је умерено богатство фунгије: *Armillaria ostoyae*, *Auricularia mesenterica*, *Coprinellus impatiens*,

Coprinellus micaceus, *Coprinopsis atramentaria*, *Crepidotus* sp., *Galerina marginata*, *Hygrophorus eburneus*, *Hypholoma fasciculare*, *Inocybe geophylla*, *Laccaria laccata*, *Lactarius rufus*, *Lepiota cristata*, *Lepista nuda*, *Lycoperdon perlatum*, *Macrolepiota procera*, *Mycena haematopus*, *Panaeolus foenicicii*, *Paralepiota flaccida*, *Pluteus cervinus*, *Pseudoclitocybe cyathiformis*, *Russula cyanoxantha*, *Sarcoscypha coccinea*, *Schizophyllum commune*, *Stereum subtomentosum*, *Tephrocycbe* sp., *Trichaptum bifforme*, *Tubaria furfuracea*, *Xerocomellus chrysenteron*, *Xylaria hypoxylon*.

Од инсеката забележени су лептири: *Pieris brassicae* (купусар), *Colias ceoceus* (шафрановац), *Vanessa altalanta* (црвени адмирал). Из групе правокрилаца зрикавац *Ephippiger ephippiger* и скакавци *Aiolopus strepens*, *Pezotettix giornae*, *Odontopodisma decipiens*. Из групе тврдокрилаца могу се очекивати врсте које овом приликом нису забележене, и то: *Lucanus cervus* (јеленак), *Cerambyx cerdo* (храстова стрижибуба), *Calosoma sycophanta*, *Calosoma inquisitor*, *Carabus ulrichi*, *Carabus coriaceus*.

Забележене су следеће врсте водоземаца и гмизаваца: *Salamandra salamandra* – шарени даждевњак (адултна јединка прегажена на брани), строго заштићена врста; *Podarcis muralis* – зидни гуштер (јувенилна јединка), није заштићена врста и *Zamenis longissimus* – обични смук (пресвучена кожа „кошуљица” адултне јединке), строго заштићена врста. Водоземци и гмизавци, као ектотермни организми, зависе од температуре своје околине, која утиче и на њихову активност и понашање. С обзиром на то да се теренски излазак обавио пред крај сезонске активности водоземаца и гмизаваца, пронађен је мали број јединки и врста ове две класе кичмењака. Већи диверзитет (више врста) и бројност популација очекује се у пролеће када је највећа активност водоземаца и гмизаваца, због периода размножавања. Неке од врста које се очекују у следећој сезони су: *Salamandra salamandra* – шарени даждевњак, *Pelophylax kl. esculentus* – зелена жаба, *Pelophylax ridibundus* – велика зелена жаба, *Rana dalmatina* – шумска жаба, *Lacerta viridis* – зелембаћ, *Anguis fragilis* – слепић, *Natrix natrix* – белоушка, *Natrix tessellata* – рибарица, *Zamenis longissimus* – обични смук.

За потребе вредновања простора обављени су састанци са заинтересованим странама на овом подручју: локална самоуправа, ЈП „Србијашуме”, ЈВП „Србијаводе”, власници земљишта и локално становништво. Сви наведени су сагласни са предлогом да се подручје око језера Бела река стави под заштиту.

2. Река Лопатница

Град: Краљево

Завршетак студије 2022. год.

Кратак опис:

У 2021. години су започета истраживања слива реке Лопатнице, леве притоке Ибра. У периоду од 12. до 16. 7. реализован је први и једини терен досад. Спроведена су прелиминарна терио- херпето- и ентомофаунистичка истраживања читавог тока Лопатнице, Толишнице и мањих притока. Такође, рекогносциран је и шири простор целокупног слива, укључујући и планинске масиве Троглава и Чемерна. На делу тока реке Толишнице је формиран узгојни центар за очување аутохтоних генетичких линија поточне пастрмке (*Salmo trutta*), чији је оснивач и управљач ЈП „Србијашуме”. Прелиминарни резултати указују да подручје слива Лопатнице представља интересантно и знатно очувано станиште вредних компоненти биодиверзитета и геодиверзитета, нарочито акватичне фауне и асоцираних компоненти флоре и вегетације. Сам слив представља део шире предеоне и географске целине коју чине масиви

Таорска врела

Троглава и Чемерна и долина Ибра, те би у наставку истраживања требало имати у виду и ове целине, било као дела садашњег истраживаног простора, било као посебну истражну целину.

3. Кањон Пањице, Ариље

Општина: Ариље

Завршетак студије 2022. год.

Кањон реке Пањице се налази на југозападу Србије, у близини Ариља. Река Пањица гради мали кањон дугачак 5 km, између села Брекова и Добраче. Оно што ову реку издваја од других су њени прелепи водопади и слапови, украшени бигреним коритима (баријерама) и каскадама. Бигрене баријере или корита се још називају и седреним баријерама, које су у суштини кречњачке каскаде обрасле слојем маховине, преко којих се, у периоду када водостај порасте, праве дивни слапови.

Пут до самог кањона води кроз прелепу природу, кроз шумарке и малињаке, који су права одлика овог краја.

После 3 km кроз кањон стиже се до водопада висине 10 m, названог по реци – Пањички водопад. Водопад се у многобројним млазевима слива низ огромну бигрену каскаду. Улево од водопада води стаза иза које се скривају нови мали водопади, а у продужетку изнад водопада налази се и Водена пећина. Водена пећина је, уствари, врело из којег извире вода која пуни корито Пањице, која је сама по себи природни феномен и права атракција за спелеологе који тек треба да је испитају. Што се тиче досадашњих открића утврђено је да је водена маса која избија на површину, уствари, понорница која је настала од више различитих извора који се „скривају” под земљом око Кукутнице и Бјелуше, а показују се тек овде, у овој пећини. Пећина је доступна за посетиоце до отприлике 70–80 m, а сматра се да у њој постоји више засебних језера и мањих дворана.

4. Бигар Таорског врела

Град: Ваљево

Завршетак студије 2023. год.

Кратак опис:

Таорска врела по свом положају у долини Скрапежа, јединствених хидролошких и морфолошких обележја која су условљена одликама геолошке грађе, морфоспелеолошким и спелеохидролошким специфичностима врелске пећине из које избија главно врело, а чији се канал одликује серијом коленастих сифона, представљају изузетан феномен краса Србије. Наслаг бигра у долини Врелског потока, различите по дебљини, старости и облику, својеврсни су запис морфохидролошке еволуције врела и промена у природи његове околине у току квартара. Воденице на Таорским врелима, особене архитектуре, иако данас напуштене, нису само занимљиви објекти народног неимарства, већ и сведоци снажних веза природе и људи овог краја и споменици који говоре о некада развијеном животу једног планинског српског села.

Заштићено Решењем о претходној заштити Таорског врела, које је на основу Закона о заштити животне средине донео Завод за заштиту природе Србије („Службени гласник РС”, бр. 41/96). Предлог за заштиту са Нацртом одлуке достављен је Скупштини општине Ваљево 1998. године и обновљен 2000. године, али из процедуралних разлога није усвојен.

Завод за заштиту природе Србије је 2013. године у оквиру својих активности, које се односе на усклађивање постојећих студија заштите са Законом о заштити природе („Службени гласник Републике Србије”, бр. 36/09, 88/10, 91/10) и Уредбом о режимима заштите („Службени гласник Републике Србије”, бр. 31/12), иновирао Студију заштите Споменик природе „Таорска врела”, као стручну основу за израду акта за проглашење заштићеног природног добра. Предложена је заштита подручја у III (трећој) категорији. Студија заштите је послата на усвајање, али до данас предлог за заштиту није усвојен.

Планира се провера документације и један теренски обилазак подручја.

5. Клисура Сврљишког Тимока

Град/општина: Књажевац, Сврљиг
Завршетак студије 2024. год.

Кратак опис:

Клисура Сврљишког Тимока започиње у селу Подвис код Књажевца, а завршава се Нишевачком клисуром са прелепим и живописним меандрима реке Тимок, код села Нишевца у општини Сврљиг. Података о клисури је веома мало, али свакако темељна вредност овог простора је сама клисура у геоморфолошком смислу.

6. Тресисаба

Град/општина: Сврљиг, Књажевац
Завршетак студије 2025. год.

Кратак опис:

Простор Тресисабе обилује каменитим ливадама с јужне стране, док су на северној заступљене шуме. Јужне падине ове планине су највреднији делови ове планине будући да њих насељавају степски елементи биодиверзитета којих је у Србији све мање, а врсте које се срећу представљају праве раритете. У том смислу, посебно је важно присуство степских биљака попут гороцвета, божура, бројних врста орхидеја, лептира и птица. Јужне падине Тресисабе прелазе у прелепе питоме пејзаже руралног типа с кривудавим токовима потока и река на којима се срећу бројна влажна станишта образована у долињским вртачама. У овим стаништима се срећу бројни водоземци и гмизавци који имају значаја за очување на националном и међународном нивоу. На одсецима и литицама се гнезде сиви соко, змијар, риђи мишар и камењарка. Као централни мотив Тресисабе је Нишевачка клисура која својим хидролошким појавама представља једно од најлепших и најочуванијих предела Србије.

7. Сврљишке планине

Град/општина: Сврљиг, Бела Паланка, Нишка Бања, Ниш
Завршетак студије 2025. год.

Кратак опис:

Планински масив између Пирота, Беле Паланке, Сврлига и Ниша. Основну вредност овог простора представља богатство гео- и биодиверзитета, које се огледа у богатству геоморфолошких облика, рељефа, мноштву разноврсних биљних и животињских врста, од којих су многе ендемичне, ретке и угрожене. Такође, овај простор обилује и рефугијалним стаништима.

Сврљишки Тимок

Највећа популација врсте рамонда је на Сврљишким планинама, али се поред ње јављају и друге врсте везане за суве карбонатне ливаде и стенске одсеке. Такође, на овом простору су присутне изузетно ретке птичје врсте: камењарка, жутокљуна галица, сури орао, сиви соко, планинска ушата шева. Сврљишке планине на својим падинама и платоу имају преко 120 врста дневних лептира, па у том смислу представљају веома значајно подручје за њихово очување. Планина је богата и бројним облицима крашког рељефа, па се на њој среће велики број пећина и јама, које нису превише истражене.

Како се на Сврљишким планинама преклапају све компоненте еколошке мреже (ИВА, РРА, РНР, РА и EMERALD), а до сада описане врсте указују на огромно биолошко богатство, потпуно је оправдано покретање поступка заштите.

8. Два стабла бора у Јајинцима

Град: Београд

Завршетак студије 2022. год.

Кратак опис:

Два стабла бора налазе се у дворишту породице Банац, у насељу Јајинци, на подручју градске општине Вождовац.

Валоризацијом је констатовано да су стабла велике старости, правилног хабитуса типичног за своју врсту и импозантних дендрометријских вредности. Одликују их правилне гранате крошње импозантне ширине својствене врсти, у којима се уочавају суве гране у нормалној мери за стабла ове старости. Не уочавају се оштећења као ни обољења. Стабла су витална и плодносе. Карактерише их аутентичан изглед и естетска вредност. Као вредни примерци дендрофлоре значајни су у очувању генофонда своје врсте, а доприносе и очувању биодиверзитета краја у коме се налазе. Стабла црног бора својим изгледом доминирају простором дајући посебан печат пејзажној атрактивности насеља у којем се налазе. Крошње оба стабла прелазе на суседне парцеле, у незнатној мери.

На основу наведеног, утврђено је да два стабла црног бора предложена за заштиту одликују својства споменика природе, то јест поседују главна природна обележја (темељне вредности природног добра) која су неопходна за заштиту, према Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја, те је у складу с тим закључено да предложена стабла испуњавају услове за стављање под заштиту.

9. Глинара

Општина/град: Палилула, Београд

Завршетак студије 2022. год.

Кратак опис:

Локалитет Глинара, налази се на простору општине Палилула. Глинара је место које је некада коришћено као коп глине, али је постепено повратило своје природне елементе и прерасло у простор са богатим биодиверзитетом. Данас се на простору Глинаре налази једна од највећих колонија пчеларице у Београду. Пчеларица је, осим што је изузетно атрактивна врста, строго заштићена према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака животиња и гљива. Поред пчеларице, на Глинари се гнез-

де и друге строго заштићене врсте птица: црна чиопа, брегуница, као и многе друге (подаци о налазима птица прикупљени су кроз апликацију Теренска).

Неопходно је обавити теренска истраживања у јесењем периоду, а посебно у пролећном и ранолетњем периоду, као и у репродуктивном периоду и пролећној сеоби, на основу чега би се комплетирао слика о саставу фауне птица на овом подручју.

За очекивати је да су на подручју Глинаре присутне и друге врсте заштићених биљака и животиња, али детаљнија истраживања тек треба радити. Биљни свет јесте разноврстан, али преовладавају елементи рудералне флоре.

Генералним урбанистичким планом града Београда, предвиђено је да шире подручје Глинаре, због изузетног положаја ка дунавској падини и шумадијском залеђу, постане нови елемент идентитета овог града и ново излетиште Београда.

10. Бара Рева

Град: Београд

Завршетак студије 2022. год.

Кратак опис:

Бара Рева и Дунав са приобалним појасом, који су део еколошки значајног подручја „Ушће Саве у Дунав” еколошке мреже Републике Србије, представљају део система зелених површина Београда, које су дефинисане и издвојене у Плану генералне регулације система зелених површина Београда („Службени лист града Београда”, бр. 110/2019), а који је усаглашен са свим плановима вишег реда. У Плану генералне регулације система зелених површина Београда, у поглављу 2.17. Правила за очување, унапређење и одрживо коришћење постојећих влажних станишта, за влажна станишта је прописано да се, поред шума, сматрају екосистемима с највећим биодиверзитетом и играју веома важну улогу у формирању еколошких мрежа и зелене инфраструктуре града.

Подручје у просторном обухвату Баре Реве и дела насипа са рипаријском зоном уз Дунав одликује карактеристична мозаичност са два варијетета типа карактера предела у размери локалног контекста. Примарни модификатор структуре предела чини промена хидролошког режима структуре предела. Овај процес је семи-стационаран због физичке баријере насипа. Примарни регулатор процеса предела су плантаже шума тополе и шуме приречне врбе као пратећи елементи заједнице. Подручје одликује висока осетљивост предела у размери просторног обухвата административног подручја Београда. Цело подручје је са предеоног аспекта неповољно за градњу објеката, посебно на самој ивици рипаријске зоне на којој се планирана изградња луке.

Са аспекта сервиса екосистема подручје је означено највишом оценом у погледу пружајућих услуга (биодиверзитет) и културних сервиса (рекреација). Уже и шире подручје просторно-функционално припада систему плаво-зелене инфраструктуре града Београда, које је носилац круцијалних функција стабилности урбаног система.

Саму Бару Реву насељавају строго заштићене дивље врсте биљака бели локвањ (*Nymphaea alba*) и жути локвањ (*Nuphar lutea*), док су у приобаљу присутни усколисни (*Typha angustifolia*) и широколисни рогоз (*Typha latifolia*) и трска (*Phragmites australis*), врсте од значаја у процесу аутопурификације воде, и као станиште дивљих врста животиња.

На простору Баре Реве шумска вегетација припада појасу алувијално-хигрофилних типова шума које обухватају велики број шумских и мањи број жбунастих заједница насталих у условима интензивног влажења у речним долинама. Шуме се карактеришу извесним бројем хигрофилних врста дрвећа, као што су јова (*Alnus incana*), бела врба (*Salix alba*), бадемаста врба (*Salix amygdalina*), крта врба (*Salix fragilis*), тополе (*Populus* sp.), пољски јасен (*Fraxinus angustifolia*), које се са поступним смањењем влажности смењују у квалитативном саставу.

Простор око самог воденог огледала обрастао је аутохтоним шумским заједницама као што су шуме беле и бадемасте врбе (*Salicetum albo – amygdalinae* Slav. 1952), шуме беле врбе (*Salicetum albae* Issl. 1926), шуме беле и црне тополе (*Populetum nigro – albae* Slav. 1952). На ширем подручју око природних шумских екосистема су вештачки подигнуте састојине еуроамеричких топола (*Populus x euroamericana*, I-214), које заузимају највеће површине.

Део подручја иза насипа ка Дунаву обрастао је аутохтоним заједницама беле и бадемасте врбе, беле врбе, врбе и тополе. Појас уз обалу Дунава су састојине еуроамеричких топола (*Populus x euroamericana*, I-214) и заузимају скоро половину површине.

На приобалним стаништима Баре Реве најчешћу шумску заједницу чини шума беле и бадемасте врбе (*Salicetum albo – amygdalinae* Slav. 1952). Земљиште на коме се јавља ова заједница је нестално и динамично, услед поплава које дуго трају. Шуме беле врбе (*Salicetum albae* Issl. 1926) представљају примарну, пионирску вегетацију присутну на слојевитом алувијалном наносу. Влажење водом из речног корита је непрекидно и знатно изражено.

Шуме врбе и тополе (*Populetum nigro – albae* Slav. 1952) заузимају нешто виша станишта од станишта шума које граде саме врбе, и флористички су богатије.

Подручје на обали Дунава и око Баре Реве заједно са природним састојинама врба, врба и топола, поседују одређене вредности значајне за очување биолошке (ботаничке, орнитолошке, ентомолошке и сл.) и станишне разноврсности, као и за праћење развоја природне крајречне вегетације.

На теренском истраживању влажних станишта Баре Реве забележене су две врсте водоземаца и пет врста гмизаваца (у Србији укупно живи 21 врста водоземаца и 25 врста гмизаваца). Од водоземаца су забележене врсте: зелена жаба *Pelophylax kl. esculenta* и мала зелена жаба *Pelophylax lessonae*. Од гмизаваца су забележене следеће врсте: барска корњача *Emys orbicularis*, ливадски гуштер *Lacerta agilis*, зидни гуштер *Podarcis muralis*, рибарица *Natrix tessellata* и белоушка *Natrix natrix*. Према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС” 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016) врсте *P.kl.esculenta* и *P.lessonae* су заштићене врсте; врсте *Emys orbicularis*, *Natrix natrix* и *Natrix tessellata* су строго заштићене врсте; врсте *Podarcis muralis* и *Lacerta agilis* су без посебног статуса заштите.

На ранијим теренским истраживањима забележене су врсте водоземаца и гмизаваца које нису пронађене овим теренским изласком (обични смук *Zamenis longissimus* и гаталинка *Hyla arborea*), вероватно као последица нижих температура због којих су животиње мање активне и скривене. Може се претпоставити да би теренско истраживање у пролећној сезони било много успешније јер је тада период размножавања водоземаца и гмизаваца.

Влажна станишта Баре Реве представљају један од центара биодиверзитета и репродуктивних центара за водоземце и гмизавце. Теренским истраживањем је забележен велики број гнезда барских корњача са излеженим јајима, као и велики број јувенилних (овогодишњих) ливадских гуштера. Проблем који се може јавити у ближој будућности у вези је са трајним

уништењем станишта на коме се налазе репродуктивни центри. Уништавање станишта посредно може довести до екстинкције локалне популације, а дугорочно гледано и до нестанка врста водоземаца и гмизаваца с овог подручја. Нестанак појединих врста са собом повлачи и нестанак других врста: водоземци и гмизавци, као значајна карика ланца исхране, с једне стране представљају јако ефикасне регулаторе бројности свог плена (инсекти, глодари), док су, с друге стране, јако важни као извор хране за предаторе – попут птица и сисара.

Теренским изласком је утврђено присуство укупно 23 врста птица, од чега је 18 врста строго заштићено. Сви налази су прикупљени апликацијом Теренска.

У односу на простор Баре Реве и непосредног окружења, издваја се једно гнездо белорепана *Haliaeetus albicilla* у јужном делу подручја, које је активно неколико година уназад. Током теренског изласка забележена је једна одрасла јединка белорепана у зони гнезда. Подручје се посебно издваја по значају за исхрану и гнезђење врста птица из фамилије чапљи и па- така. На бари Реве је бележено присуство и три врсте чигри, а повремено се белобрка чигра *Chlidonias hybrida* бележила у репродуктивном периоду, што указује на могуће гнезђење ове врсте на белим локвањима на воденој површини. Простор користи за гнезђење, исхрану, као и коридор за сеобу велики број врста птица из реда певачица *Passeriformes*. На бари Реве и непосредном окружењу забележено је присуство укупно 135 врста птица (<https://ebird.org/hotspot/L2886356>).

Простор плавне зоне Дунава, у зони црпне станице Сибница, значајан је за гнезђење, исхрану, коридор сеобе и зимовање великог броја различитих врста птица, а највише за врсте које су повезане са воденим и мочварним стаништима (роде, чапље, гњурци, галебови, чигре, вранци), као и за птице грабљивице (белорепан, црна луња *Milvus migrans*). Црна луња и белорепан су посматрани током овог теренског обиласка, као и чапље гак *Nycticorax nycticorax*, велика *Ardea alba* и мала бела чапља *Egretta garzetta* и сива чапља *Ardea cinerea*. Белорепан се у овој плавној зони гнезди. Овом приликом гнездо је уочено, познато је од раније и активно је неколико година уназад. Удаљено је око 620 m ваздушном линијом од гнезда уз бару Реву. Простор плавне зоне Дунава насељавају 144 врсте птица, које су забележене досадашњим праћењем (<https://ebird.org/hotspot/L4607745>).

Од инсеката забележни су примерци из редова Odonata, Orthoptera, Lepidoptera и Coleoptera. Из реда Odonata забележене су врсте: *Chalolestes parvidens* и *Sympetrum sanguineum*. Из ранијих истраживања треба издвојити налазе заштићене врсте *Gomphus flavipes*, као и старе налазе заштићене врсте *Leucorinia caudalis* из 70-их година XX века. Покушаји да се ова врста нађе поново 2005. и 2006. године нису уродили плодом (Јовић, 2008). Станишта ове врсте, то јест забарена подручја дуж равничарских река, полако нестају, углавном, због ширења пољопривредног земљишта као и индустријске зоне. Да ли је врста и даље присутна на овом подручју, или је ишчезла, остаје отворено питање и захтева додатна теренска истраживања. Врста *Leucorinia caudalis* налази се на Анексу IV Директиве о стаништима. Из реда Orthoptera забележене су врсте: *Pholidoptera griseoptera*, *Conocephalus fuscus*, *Oecantus pelucens*, *Ruspolia nitidula*, *Tetrix subulata*, *Aiolopus strepens*, *Calliptamus italicus*, *Stenobothrus lineatus*, *Stenobothrus stigmaticus*, *Omocestus viridulus*, *Stetophyma grossum*. Из групе Lepidoptera забележене су врсте: *Neptis aphpho*, *Colias croceus*, *Polyommatus icarus*, као и строго заштићена врста *Pieris brassicae*. Део материјала који обухвата врсте из групе мољаца биће обрађен у наредном периоду, као и примерци из реда Coleoptera. На основу прикупљеног материјала може се закључити да је бара Рева очувани сегмент влажних станишта уз Дунав и да се може очекивати велика разноврсност у погледу фауне инсеката.

Бара Рева

ИЗРАДА СТУДИЈА ЗАШТИТЕ

На основу претходно обављених теренских истраживања до краја 2022. године, као крајњи резултат, очекује се завршетак 18 студија заштите за следећа подручја:

1. Споменик природе „Шалиначки луг”, град Смедерево;
2. Споменик природе „Бигрена акумулација Бели изворац”, општина Мајданпек;
3. Споменик природе „Кањон Вучјанске реке”, место Вучје, град Лесковац;
4. Предео изузетних одлика „Горњачка клисура”, област Хомоље, источна Србија, општине Петровац на Млави и Жагубица;
5. Заштићено станиште „Барско и мочварно станиште на локалитетима Ливаде и Лево-соје”, општине Прешево и Бујановац;
6. Предео изузетних одлика „Планина Јелица”, град Чачак и општина Лучани;
7. Заштићено станиште „Река Лопатница”, град Краљево;
8. Специјални резерват природе „Кањон Пањице”, општина Ариље;
9. Заштићено станиште „Глинара”, Београд;
10. Заштићено станиште „Бара Рева”, Београд;
11. Споменик природе „Два стабла бора у Јајинцима”, Београд;
12. Споменик природе „Стабло храста цера – Почеча”, општина Пожега;
13. Споменик природе „Стабло храста лужњака – Љутице”, општина Пожега;
14. Споменик природе „Стабло храста лужњака – Беле воде”, општина Пожега;
15. Споменик природе „Висибаба – стабло лужњака”, општина Пожега;
16. Споменик природе „Група од пет стабала храста лужњака у селу Расни”, на месту званом „Драгановац”, општина Пожега;
17. Споменик природе „Храстова шума у Раденковцу”
18. Споменик природе „Бела река“, Рипањ, општина Вождовац, град Београд.

ПРЕЛИМИНАРНА ИСТРАЖИВАЊА

У оквиру рада на евидентирању вредности врше се прелиминарна истраживања која имају за циљ утврђивање основних природних вредности подручја и процену изводљивости заштите, узимајући у обзир социоекономске прилике. На основу добијених резултата, процењује се испуњеност услова за заштиту подручја, врста заштите и категорија подручја за које се врши покретање поступка заштите.

У 2022. години планирана су 32 прелиминарна теренска истраживања:

На иницијативу Министарства

1. Профил с фауном мекушаца ценоман-турон Бурма брдо код Косјерића
Напомена: овај локалитет се налази у границама експлоатационог поља цементаре у Косјерићу. Потребно је разговарати са управом цементаре о томе да се та површина, због свог научног и едукативног значаја, сачува и стави под заштиту. Овакав вид сарадње, када је реч о заштити значајног објекта геонаслеђа, примењен је на локалитету Споменик природе „Стратиграфски профил Филијала Беоцин”, уз споразум са цементаром из Беочина. Напомена: за овај профил су била предвиђена прелиминарна истраживања у 2021. год. према упутствима Министарства, а за измену Програма, међутим, нису реализована.
2. Профил стратотипа горњег панона за Европу – долина потока Карагача, код Врчина.
Напомена: за овај профил била су предвиђена прелиминарна истраживања у 2021. год. према упутствима Министарства, а за измену Програма, међутим, нису реализована.

На основу осталих иницијатива за заштиту

3. Стабло храста у дворишту ОШ „Димитрије Туцовић” и Средње угоститељско-туристичке школе у Чајетини, по захтеву бр. 025- 3209 из 2021. године;
4. Стабло храста у насељу Подбаре, општина Коцељева, по захтеву бр. 025-1593 из 2021. године;
5. Стабло храста у Горњем Милановцу, по захтеву бр. 030-4003 из 2021. године;
6. Стабло храста у селу Батњик, месна заједница Милатковиће, општина Рашка, по захтеву бр. 025-2103 из 2021. године;
7. Стабло оскоруше у селу Чумић, град Крагујевац, по захтеву бр. 025-2169;
8. Планина Треска на територији општине Горњи Милановац, по захтеву бр. 025-887;
9. Доње Потамишје, део на територији општине Палилула, Београд;
10. Природно станишта барских корњача у селу Велика Крушевица;
11. Мрестилиште Бованског језера, општине Сокобања и Алексинац;
12. Станиште гљиве *Tricholosporum goniospermum*, Сврљиг;
13. Извор у селу Комарица (Комарски извор), општина Власотинце;
14. Миљаковачки извор, Београд;
15. Влажно станиште у селу Драчић, општина Ваљево;
16. Подручје Дивчибара, општина Ваљево;
17. Станиште заштићене биљне врсте крвавац (*Hypericum androsaemum*), општина Ваљево;
18. Повлен, општина Ваљево;
19. Извор реке Скрапеж, Косјерић;
20. Спомен парк шуме „Краљевица”, Зајечар;
21. Језеро Кореница између села Бусур и Везичево, Петровац на Млави;
22. Миљаковачко-крављанска клисура, Ниш;
23. Велики и Мали Крш у близини Бора;
24. Поток Станци, слив Власине, слапови и водопади у шкриљцима палеозојске старости; влажне ливаде – станишта птица у атару села Стајковца; остеоци од кварцних стена у селу Дејан, настали денудацијом околних меких шкриљаца, општина Власотинце.

На бази програмских активности Завода

25. Девица и Озрен, општина Сокобања;
26. Клисура реке Витовнице, Петровац на Млави;
27. ПИО „Планина Рудник” – поново покренути иницијативу за заштиту овог подручја, а за које је Студија заштите ПИО „Планина Рудник” послата општинама: Топола, Горњи Милановац и Крагујевац 19. 01. 2015. године, под 03 број 018-74/1. Општине нису биле заинтересоване за заштиту иако је истраживањима потврђена вредност подручја;
28. Картографска анализа целокупног подручја Града Београда, ради валоризације подручја која нису заштићена и планирање динамике истраживања с циљем повећања процентуалне заступљености заштићених подручја на територији града Београда;
29. Планински масив Троглав–Чемерно, Краљево. С обзиром на то да планински масиви Троглава и Чемерна „уоквирују” слив реке Лопатнице и чине с њим физичко-географску и предеону целину, као и да је слив тренутно предмет истраживања и валоризације, намеће се потреба да се и ова подручја валоризују са аспекта евентуалне заштите;
30. Локалитет Маргум (старо корито Велике Мораве и археолошко налазиште), Пожаревац;
31. Семетешко језеро с тресетним острвом и стаништем барске папрати (*Thelypteris palustris*), општина Рашка;
32. Делови планина Карадак и Рујан са котлином Моравице, Прешево, Бујановац.

Такође, стручни срадници Завода обавиће прелиминарна теренска истраживања на основу евентуално пристиглих захтева, односно иницијатива локалних самоуправа и других заинтересованих страна (невладиних организација, стручно-научних институција, група грађана, управљача заштићених подручја итд.) и у зависности од обима потребних теренских истраживања предложених подручја за заштиту, а у складу с осталим предвиђеним обавезама и капацитетима.

За подручје за које се утврди да испуњава критеријуме заштите, накнадно ће се предвидети динамика даљих истраживања и израда предлога за заштиту или заштиту подручја у оквиру еколошке мреже. Уколико се утврди да подручје не поседује природне вредности од значаја за заштиту ни по једном основу, констатовати се да се неће радити даља истраживања и предметно подручје више неће бити део ниједног плана. Сви прикупљени подаци о природним вредностима биће део базе података у оквиру информационог система Завода.

СТРУЧНИ НАДЗОР

Стручни надзор и помоћ управљачима биће усмерени ка редовном праћењу стања природе у заштићеним подручјима, посебно у ситуацијама када се предузимају различите активности за које се процени да би могле угрозити, оштетити или уништити природно добро или његове делове.

Очекује се да ће се кроз стручни надзор и помоћ на очувању природних ресурса и њиховом одрживом коришћењу побољшати сарадња с управљачима заштићених подручја, локалним заједницама, органима локалне самоуправе, корисницима простора и ресурса, с невладиним организацијама и другим заинтересованим странама.

Завод ће у обављању стручног надзора, као и при пружању стручне помоћи за потребе инспекцијског надзора, сарађивати с министарством надлежним за послове заштите животне средине – Министарством заштите животне средине, Секретаријатом за заштиту животне средине Града Београда, Секретаријатом за урбанизам и заштиту животне средине АП Војводине, републичком и покрајинском инспекцијом за заштиту животне средине и другим релевантним институцијама.

Основну делатност Завода није могуће реализовати на други начин, осим кроз теренске активности и истраживања. Теренске активности и истраживања подразумевају валоризацију природних вредности за потребе израде и ревизије студија заштите, стручни надзор, рад на утврђивању елемената еколошке мреже, реализацију интервентних непланских радњи, сарадњу и помоћ управљачима, локалној заједници и другим заинтересованим странама. У том смислу, а у складу с искуством у реализацији ранијих годишњих Програма заштите природних добара, планирано је укупно око 2000 теренских дана.

На основу анализе стручних надзора у претходних неколико година, утврђена су приоритетна подручја која нису контролисана у том периоду. С тим у вези, у току 2022. године планирано је да се стручни надзори изврше у следећим заштићеним подручјима груписаним према окрузима, како би се обишао што већи број заштићених подручја:

Округ: Борски

- НП „Ђердап” – ЈП НП „Ђердап”, Доњи Милановац
- СП „Лазарев кањон” – ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
- СП „Бледерија” – Туристичка организација општине Кладово
- СтРП „Фелешана” – Шумарски факултет Универзитета у Београду, Београд

НП Ђердап

- СтРП „Мустафа” – ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
- СП „Прераст Шупља стена” – Туристичка организација општине Мајданпек

Округ: Браничевски

- СП „Бигрена акумулација код манастира Тумане” – Туристичка организација Голубац, Голубац
- СП „Врело Млаве” – ЈКП „Белосавац”, Жагубица
- СП „Хомолска потајница” – ЈКП „Белосавац”, Жагубица
- СП „Крупајско врело” – ЈКП „Белосавац”, Жагубица
- СП „Клисура Осаничке реке” – ЈКП „Белосавац”, Жагубица

Округ: Зајечарски

- СРП „Ртањ” – Заштићено актом ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
- НП „Стара планина” – ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
- СП „Тупижничка леденица” – ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
- СП „Рипалјка” – Дирекција за урбанизам и изградњу Сокобања

Округ: Златиборски

- НП „Тара” – ЈП НП „Тара”, Бајина Башта
- СП „Бјелушка потајница” – проблем с управљачем, Општинска управа општине Ариље
- ПП „Шарган – Мокра Гора” – Друштво са ограниченом одговорношћу „Парк природе Мокра Гора”
- СП „Слапови Сопотнице” – Планинарско друштво „Камена гора”
- ПИО „Камена Гора” – ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
- ПИО „Озрен – Јадовник” – ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
- СРП „Клисура реке Милешевке” – ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
- СРП „Увац” – Друштво с ограниченом одговорношћу „Резерват Увац”, Нова Варош
- СРП „Гутавица” – Меџлис Исламске заједнице Сјенице, тј. Ријасет Исламске заједнице Србије
- СРП „Палевине” – ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
- СП „Стопића пећина” – Туристичка организација Златибор

Округ: Јабланички

- ПП „Радан” – ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
- ПИО „Власина” – Туристичка организације општине Сурдулица

Округ: Мачвански

- ОРП „Данилова коса” – ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
- СП Ковачевића пећина – Туристичко-спортска организација општине Крупањ
- ПИО „Културни предео Тршић – Трсноша” – Центар за културу “Вук Караџић”

Округ: Моравички

- ПИО „Овчарско–Кабларска клисура” – Јавна установа „Туристичка организација Чачка”
- СП „Рћанске пећине” – Туристичка организација општине Лучани

Округ: Нишавски

- СРП „Сува планина” – ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
- СРП „Јелашничка клисура” – ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
- ПП „Сићевачка клисура” – ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
- СП „Крупачко врело” – ЈКП за водовод и канализацију „Наисус”, Сектор за производњу и дистрибуцију воде, Ниш

Долина Пчиње

Округ: Пчињски

- СтРП „Јарешник” – ЈП „Србијашуме”, Шумско газдинство Врање
- ПИО „Долина Пчиње” – Српска православна црква – Православна епархија Врањска, Врање
- СП „Јовачка језера” – Центар за културне делатности, туризам и библиотекарство општине Владичин Хан – Одсек за туризам
- СтРП „Кукавица” – ЈП „Србијашуме”, Нови Београд

Округ: Расински

- НП „Копаоник” – ЈП НП „Копаоник”

Округ: Рашки

- ПП „Голија” – ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
- СРП „Гоч-Гвоздац” – Шумарски факултет Универзитета у Београду, Београд

Округ: Град Београд

- СП „Липовичка шума – Дуги рт” – ЈП „Србијашуме”, Шумско газдинство Београд, Београд
- СП „Бојчинска шума” – ЈП „Србијашуме”, Шумско газдинство Београд, Београд
- ПИО „Авала” – ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
- СП „Бајфордова шума” – ЈКП „Зеленило Београд”, Нови Београд
- СП „Звездарска шума” – ЈКП „Зеленило Београд”, Нови Београд
- ПИО „Велико ратно острво” – ЈКП „Зеленило Београд”, Нови Београд
- СП „Земунски лесни профил” – Удружење Еколошки покрет Земун, Земун
- СП „Лесни профил Капела у Батајници” – Удружење Еколошки покрет Земун, Земун
- ПИО „Космај” – ЈП „Србијашуме”, Нови Београд

Стручни надзори заштићених подручја на територији града Београда биће обављани у складу са расположивим капацитетима Завода, имајући у виду да се налазе у непосредној близини и да не захтевају велике капацитете.

Планирани обим спровођења стручних надзора у 2022. години може се, према потреби, мењати сходно планским и редовним активностима.

Голија

ИЗРАДА РЕШЕЊА О УСЛОВИМА ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ И МИШЉЕЊА

Израда решења о условима заштите природе, стручних основа, мишљења и других аката Завода један је од захтевнијих и обимнијих редовних послова Завода, за који се ангажују сва одељења Завода у пуном капацитету. Утврђивање услова и мера заштите природе и природних вредности у поступку израде и спровођења просторних и урбанистичких планова, пројектне документације, основа (шумских, ловних, риболовних, водопривредних и др.) и програма и стратегија у свим делатностима које утичу на природу, обухвата, поред канцеларијског рада, често и теренски обилазак ради утврђивања неопходних чињеница за обраду предмета. На основу просечног раста броја поднетих захтева у претходним годинама, очекује се да ће током 2022. године број захтева бити на нивоу из 2021. године или већи, то јест више од 4000 захтева.

С обзиром на то да се по посебној процедури у оквиру издавања решења о условима заштите природе обрађују решења по захтевима пристиглим на основу електронског спровођења обједињене процедуре, у 2022. години очекује се:

- Даље унапређење софтвера за електронско спровођење обједињене процедуре.
- Повећање броја захтева у односу на број захтева из претходне 2021. године.

Такође, очекују се и даље захтеви за сагласности/мишљења у вези са озакоњењем нелегално изграђених објеката, имајући у виду да још увек није завршена планирана легализација таквих објеката.

Копаоник

УТВРЂИВАЊЕ ПРЕДЕОНЕ РАЗНОВРСНОСТИ

Активности у области предеоних политика дефинисане су стратешким приоритетима Нацрта просторног плана Републике Србије (2021–2035) и на основу Закона о потврђивању Европске конвенције о пределу („Сл. гласник РС Међународни уговори”, бр. 4/2011) кроз:

- Рад на имплементацији предеоних политика с циљем заштите, уређења и одрживог коришћења предела Србије и остваривање циљног квалитета предела као јавног добра, на основу утврђивања и афирмације вредности карактера предела од значаја за усмеравање одрживог просторног развоја.
- Остваривање посебног планског циља представља интегрисање предеоног приступа (афирмација вредности карактера предела и интеграција циљног квалитета предела) у законски основ и систем просторног (просторне и урбанистичке планове) и секторског планирања (заштита природе, урбани и рурални развој, саобраћај, туризам, шумарство, пољопривреда, енергетика и друге секторске политике).
- Афирмисање одрживог просторног и економског развоја усклађеног с препознатим вредностима карактера предела (циљни квалитет, капацитет и осетљивост структуре предела) чиме се постиже очување и унапређење постојећих, креирање и стварање нових вредности у пределу.
- Такође, препознавање културних предела као интегрисаних природних и културних вредности националног, регионалног и локалног идентитета део је стратешког циља.

Активности у области предеоних политика спроводиће се динамиком и на начин како је прописано Програмом заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године.

Идентификација предела кроз дефинисање предеоних типова представља законом дефинисани основ за заштиту, управљање и планирање предела. Вредновање и заштита предеоних вредности спроводи се кроз обједињавања свих природних, културних и створених вредности у оквиру заштићених подручја. С тим у вези, у 2022. години планиране су следеће оперативне активности:

- израда студија заштите с аспекта предеоне разноврсности;
- учешће у редовним стручним надзорима у оквиру заштићених подручја (НП, ПП, ПИО, резервати и др.);
- обезбеђивање заштите предеоне разноврсности која је дефинисана начелима заштите природе, кроз издавање услова заштите природе и стручних основа за потребе израде просторно-планске документације;
- домаћа и међународна сарадња с научним, стручним и другим организацијама које се баве: истраживањем, планирањем, заштитом и управљањем пределима;
- учешће у свим активностима на имплементацији предеоних политика у законску регулативу Републике Србије;
- сарадња на међусекторској повезаности и усклађивању значења, појмова и приступа у планирању, заштити и одрживом коришћењу предела;
- учешће у активностима и пројектима који се тичу међународних мрежа заштите предела;
- учешће у свим активностима у области просторног и стратешког планирања;
- усавршавање стручних сарадника (пејзажних архитеката) у области имплементације софтверских решења на бази ГИС-а с циљем оптимизације предеоних истраживања;
- израда монографије „Заштићени паркови Србије”.

ЦЕНТРАЛНИ РЕГИСТАР ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА

Регистар заштићених природних добара се води у складу с Правилником о садржају и начину вођења Регистра заштићених природних добара („Службени гласник РС”, бр. 81/2010). Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, број 36/2009, 88/2010, 91/2010 – исправка, 14/2016, 95/2018 – други закон и 71/2021) предвиђено је да Завод за заштиту природе Србије води Централни регистар заштићених природних добара који садржи податке за целу територију Републике Србије. Покрајински завод за заштиту природе редовно доставља Заводу промене података и информација у Покрајинском регистру.

Регистар чине главна књига и збирка исправа које имају статус јавне књиге. Законом је дефинисана обавеза Завода која подразумева и ревизију Централног регистра и ажурирање података.

Послови у вези с Централним регистром подразумевају:

- Редовно уношење и ажурирање података, које се врши на основу донетих аката о стављању под заштиту, измена или допуна аката о заштити и аката о стављању ван снаге аката о заштити (брисање из евиденције заштићених природних добара).
- Вођење евиденције о природним добрима под претходном заштитом. Акта о претходној заштити природних добара чувају се с актима о заштити, а имају и своју засебну евиденцију.
- Периодичну проверу података.
- Комплетирање збирке исправа за свако заштићено природно добро.
- Допуњавање збирке исправа извештајима, стручним надзорима, актима, подацима (архивским, картографским, катастарским) и другим релевантним документима.
- Редован процес микрофилмовања података.
- Анализу и ревизију података Централног регистра природних добара.

Централни регистар заштићених природних добара води се у папирном облику. Поред тога, подаци о заштићеним природним добрима уносе се и у апликацију Централни регистар информационог система Завода.

Као и претходних година, на годишњем нивоу, планирано је да се подаци из Централног регистра заштићених природних добара достављају:

Агенцији за заштиту животне средине

- Извештај о стању животне средине за претходну 2021. годину. Подаци се односе на промену површина заштићених подручја по категоријама природних подручја, строго заштићене и заштићене дивље врсте и контролу сакупљања заштићених врста дивље флоре, фауне и гљива у комерцијалне сврхе;
- CDDA базу – базу о заштићеним природним добрима на нивоу европских земаља, коју води Европска агенција за заштиту животне средине. Завод прослеђује податке о заштићеним природним добрима у Републици Србији у виду табеларних и просторних података.

Републичком заводу за статистику

- Статистички годишњак Републике Србије – за 2020. годину. Подаци су у вези са статистиком заштићених природних добара по националној легислативи и у вези са заштићеним подручјима која су вреднована као међународно значајна на основу међународних докумената које је ратификовала Република Србија. Подаци се објављују у поглављу Животна средина, док се извори и методологија прикупљања података објављују у поглављу Заштићена природна баштина;
- Републичку DevInfo базу. База података садржи податке само на нивоу Републике Србије и замисао је да се прате глобални Миленијумски циљеви развоја и национални Миленијумски циљеви развоја. Индикатор за који Завод доставља податке носи назив Процент површине заштићених природних добара у односу на укупну површину Републике Србије.

Завод за заштиту природе Србије је у области званичне статистике препознат кроз Петогодишњи програм званичне статистике (2016–2020) као „остали произвођач званичне статистике”, а очекује се да ће бити и у Програму званичне статистике у периоду од 2021. до 2025. године, као и у Плану званичне статистике за 2021. годину на следећим истраживањима и пословима:

- Регистру заштићених природних добара;
- Бази података о стаништима, заштићеним врстама и подручјима еколошке мреже и
- изради студија заштите којима се утврђују вредности подручја предложених за заштиту.

Републичком секретаријату за јавне политике

- Административни поступак Централни регистар заштићених природних добара. Подаци су потребни ради реализације активности „Анализа трансформације административних поступака за грађане”, у оквиру које се као наредна фаза идентификације административних поступака за грађане и привреду спроводи анализа свих званичних Регистара. Завод има обавезу да мења и ажурира на Порталу еПАПИР (Програм Владе за смањење административног оптерећења привреде) сваку промену у вези са Централним регистром, а која произилази из промене законских и подзаконских аката.

Министарству заштите животне средине

- Полугодишњи и годишњи извештај за програмске активности Завода. Подршка раду Завода за заштиту природе Србије (у оквиру програма – Заштита природе и климатске промене), Циљ 1: Вредновање природних вредности и припрема стручне основе за заштиту, Индикатори „Број подручја вреднованих за заштиту” и „Број стручних надзора”;
- Обављање послова инспекцијског надзора: доставља се ажурирани Централни регистар заштићених природних добара у електронском облику;
- Испуњење законских обавеза достављања копије микрофилмоване документације заштићених природних добара. На основу члана 14. Правилника о садржају и начину вођења регистра заштићених природних добара („Службени гласник РС” 81/2010).

Завод има обавезу да на годишњем нивоу микрофилмује документацију заштићених природних добара и да копију микрофилма достави надлежном Министарству.

Према захтевима различитих институција и заинтересованих страна, очекује се достављање података о заштићеним подручјима из Централног регистра.

Стара планина

КАРТОГРАФИЈА И ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ

Током 2022. године планирана је израда карата за потребе услова, стручних основа и мишљења која су у надлежности Завода, као и карата за потребе прелиминарних истраживања, теренских истраживања и израда студија заштите.

Такође је предвиђен и:

- наставак рада на одржавању збирног шејпа заштићених природних добара;
- наставак векторизације и дигитализације зона заштите заштићених природних добара, старих студија и елабората;
- израда годишњег извештаја и шејпова за Агенцију за заштиту животне средине, а за потребе Европске агенције за заштиту животне средине;
- ажурирање карата еколошке мреже (IPA, IBA, PBA, EMERALD подручја);
- израда картографских елемената и елабората за потребе издавачке делатности Завода;
- администрација информационог система у сегменту заштићених природних добара и
- остали картографски послови.

Планирано је повећање обима посла у вези са ГИС-ом, то јест даље усклађивање и одржавање заводске инфраструктуре просторних података у смислу испуњавања обавеза и извештавања у складу са EU INSPIRE Директивом и NIGP (Националном инфраструктуром геопросторних података). Завод има обавезу да одржава следеће просторне слојеве: заштићена подручја, еколошка мрежа, распрострањеност врста и станишних типова. Такође, планирано је активно учествовање у новим IPA пројектима Европске уније за 2022. годину и прилагођавање података добијених кроз те пројекте информационог система Завода.

Остале планиране активности:

- активна и пасивна заштита документације Завода, као и редовно прављење резервних копија база података („backup” база података);
- преузимање података о предметима из система Обједињена процедура;
- преправка и дорада програма и табела у књиговодству, а по изменама законских аката;
- оптимизација штампе;
- обука запослених за коришћење модула;
- израда упутстава за коришћење модула информационог система;
- редовно скенирање предмета и уношење у ИС Завода;
- подизање свести запослених о безбедном коришћењу рачунара, локалне рачунарске мреже и интернета;
- техничка подршка скуповима на којима Завод учествује.

**УСПОСТАВЉАЊЕ
ЕКОЛОШКЕ МРЕЖЕ,
ЗАШТИТА БИОДИВЕРЗИТЕТА
И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ**

Планом за 2022. годину предвиђене су активности на унапређењу успостављања еколошки значајних подручја и еколошких коридора еколошке мреже РС, која укључује међународну NATURA 2000 еколошку мрежу, посебно због тога што је крајем 2021. године отворен Кластер четири у приступним преговорима Србије са Европском унијом, у оквиру којег је и поглавље 27. Животна средина и климатске промене. Основ за ове активности је члан 38. став 6. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – исправка, 14/2016, 95/2018 – други закон и 71/2021), према којем Завод за заштиту природе Србије, у сарадњи са другим стручним и научним институцијама, припрема документацију за успостављање еколошке мреже у складу с критеријумима утврђеним законом, општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима. Сагласно члану 10. Уредбе о еколошкој мрежи („Службени гласник РС”, бр. 102/2010) средства за финансирање еколошке мреже обезбеђују се, преваходно, из средстава буџета Републике Србије.

ЗАШТИТА БИОДИВЕРЗИТЕТА

Заштита биодиверзитета спада у једну од главних делатности Завода, уз заштиту и очување и свих других природних вредности. Заштита биодиверзитета је и веома комплексна делатност која укључује заштиту и очување, не само угажених и ретких органских врста, већ и њихових станишта. У том смислу, заштита се спроводи, првенствено, кроз вредновање одређених просторних целина од битног значаја за очување одређених компоненти биодиверзитета, али и кроз спровођење и других редовних активности Завода, као што су давање мишљења и услова за различите интервенције у простору (израда просторно-планске документације, изградња мањих и већих инфраструктурних објеката, туристичких центара са пратећом инфраструктуром, појединачних објеката различите намене, за узорковање строго заштићених и заштићених дивљих врста у научноистраживачке сврхе, за прекогранични промет дивљих врста итд.). У 2022. години, а у зависности од општег стања у земљи услед епидемиолошке ситуације изазване корона вирусом и степена и карактера могућих ограничења у извршавању обавеза Завода, део активности на заштити појединачних врста и њихових станишта ће бити реализован кроз пројекте (заједно с другим партнерима) на успостављању еколошке мреже Србије, укључујући и европску EMERALD мрежу и мрежу EU NATURA 2000 и пројектне теме усмерене на праћење стања појединачних дивљих врста биљака и животиња и типова станишта, које су инкорпорирани у редовне активности Завода. У том смислу је предвиђена реализација или наставак реализације више пројеката и пројектних тема.

ПРОЈЕКТИ

Пројектне активности у 2022. години реализоваће се кроз три сегмента (пројекта) по уговорима:

- „Успостављање еколошке мреже на територији Републике Србије” (наставак започетих пројектних активности);
- „Успостављање еколошке мреже Европске уније NATURA 2000 као дела еколошке мреже Републике Србије” (наставак започетих пројектних активности);
- Израда Црвене књиге флоре, фауне и гљива у Републици Србији.

Завод ће, у складу са својим надлежностима, организовати, координирати и надзирати извршење шесте фазе пројекта „Успостављање еколошке мреже на територији Републике Србије”, која ће се односити на публикување израђених рукописа кроз раније фазе пројеката и то: Методологија картирања типова станишта, Медотологија картирања група организама флоре, фауне и гљива, Методологија картирања врста птица, Приручник за идентификацију типова станишта, Приручник за идентификацију група организама флоре, фауне и гљива, Штампање приоритетних листа организама и типова станишта за успостављање еколошке мреже Републике Србије и Штампање референтних листа организама и типова станишта за успостављање Европске еколошке мреже NATURA 2000 као дела еколошке мреже Републике Србије.

Током 2022. године радиће се на изменама и допунама карата распрострањења појединачних типова станишта и врста, ревизији и унапређењу листе еколошки значајних подручја и еколошких коридора, као и на изради комплетне мреже еколошки значајних подручја и еколошких коридора еколошке мреже за потребе измена и допуна Уредбе о еколошкој мрежи. У оквиру ове фазе анализираће се измене и допуне Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС”, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016), и покренути поступак измене Правилника. Теренски рад на прикупљању података ће делимично вршити Завод у оквиру својих делатности, а у већој мери ће за то бити ангажоване, као и за реализацију свих осталих наведених активности, друге стручне и научне институције и организације на законом прописан одговарајући начин, као и у претходним фазама пројеката. За прикупљање теренских података користиће се искључиво мобилна апликација Теренска, која ће се током 2022. године редовно одржавати и унапређивати кроз новије везије софтвера и напредније модуле рада (Формулар за геонаслеђе и Формулар за инвазивне врсте). Сходно томе, измене и промене мобилног софтвера Теренска, морају пратити и промене на порталу Теренска који је саставни део апликације за инвентаризацију.

У 2022. години се наставља са петом фазом започетог пројекта из 2018. године „Успостављање еколошки значајних подручја Европске уније NATURA 2000 на територији Републике Србије” и са „Прикупљањем података и других услуга које се односе на типове станишта и појединачне групе организама флоре и фауне, као и на птице, с циљем успостављања еколошке мреже Европске уније NATURA 2000 у Републици Србији”. Током ове фазе пројекта биће настављен рад на прикупљању и обједињавању постојећих стандардних образаца (Standard Data Form – SDF) с картографским прилозима за утврђивање „Предложених подручја од значаја за заједницу” (potential Sites of Community Importance, pSCIs), значајних за заштиту и очување одређених типова станишта и дивљих врста биљака и животиња и „Подручја посебне заштите” (Special Protection Areas, SPAs), значајних за заштиту и очување дивљих врста птица у складу с потребама и стандардима за еколошку мрежу Европске уније „NATURA 2000”.

Шеста фаза пројекта „Успостављање еколошке мреже на територији Републике Србије” и пета фаза пројекта „Успостављање еколошки значајних подручја Европске уније NATURA 2000 на територији Републике Србије” засниваће се на резултатима из претходних фаза из 2016, 2019, 2020. и 2021. године, и на основу очекиваних резултата пете (за еколошку мрежу), односно четврте фазе (за NATURA 2000) наведених пројеката започетих крајем 2021. године, а чији резултати се очекују крајем децембра 2022. године.

Једна од кључних активности у наредном периоду је и обавеза Републике Србије да извештава, како Европску агенцију за заштиту животне средине, тако и Савет Европе, о EMERALD еколошкој мрежи и дистрибуцији свих врста и типова станишта која се налазе на анексима

Бернске конвенције. Ова активност је проистекла из Резолуције бр. 8 Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, и у складу са задацима радионице „Second workshop on reporting Under Resolution no. 8 (2012) of the Berne Convention”, одржане у Паризу, новембра 2018. године, а у циљу хармонизације са NATURA 2000 еколошком мрежом. С тим у вези, Завод ће учествовати у складу са својим надлежностима и овлашћењима, заједно са свим осталим релевантним институцијама у спровођењу ратификоване Бернске Конвенције и у припреми извештаја.

На основу одлуке усвојене на 41. седници Сталног комитета Бернске конвенције у периоду од 29. 11. до 3. 12. 2021. године, и покренутим IPA пројектом „Мобилизација података за EMERALD мрежу за западни Балкан” („Mobilization of Emerald Network databases in the Western Balkans in preparation of biogeographical seminars”), који финансира Европска комисија, а реализује Савет Европе у сарадњи с Европском агенцијом за животну средину, потребно је извршити ажурирање EMERALD базе података о дистрибуцији врста и станишта у пет земаља уговорница западног Балкана са свим подацима који се односе на мрежу NATURA 2000, а које су земље прикупљале годинама уз подршку Европске комисије, као и да исте доставе у оквиру базе података за EMERALD мрежу. С циљем припреме Републике Србије за биоеографске семинаре у 2022. години и представљања постигнутог напретка у имплементацији EMERALD мреже, потребно је израдити базу података о дистрибуцији врста и станишта за потребе ревизије предлога EMERALD подручја у Србији.

ПРОЈЕКТНЕ ТЕМЕ

За 2022. годину предвиђен је наставак већ започетих истраживања, али и покретање нових (реализација планираних теренских истраживања зависиће у многоме и од епидемиолошке ситуације):

1. Мониторинг сушења смрчевих шума на подручју ПП „Голија”, локалитет Рудно, Бзовик, Река.
2. Мониторинг госпине папучице (*Cypripedium calceolus*) на Сувој планини.
3. Мониторинг заштићене биљне врсте крвавац (*Hypericum androsaemum*) (Маљен, Гучево, Цер, Борања).
4. Мониторинг мале чигре (*Sternula albifrons*) у доњем току Дрине.
5. Мониторинг сова и сурог орла на подручју НП „Копаоник” (у зависности од заинтересованости управљача).
6. Мониторинг и заштита лешинара (Aegurinae) у Србији.
7. Мониторинг хранилишта за некрофаге врсте животиња у Србији.
8. Мониторинг вука на подручју НП „Копаоник” (у зависности од заинтересованости управљача).
9. Мониторинг дивокозе (*Rupicapra rupicapra*) уз разматрање потенцијала и могућности реинтродукције/интродукције.
10. Стање и мониторинг популација строго заштићених и заштићених врста звери у Србији – предлог и примена приоритетних мера заштите и управљања.
11. Стање и мониторинг популација дивљих папकारа у Србији – предлог и примена приоритетних мера заштите и управљања.
12. Мониторинг грчке корњаче (*Testudo graeca*) и шумске корњаче (*Testudo hermanni*) на подручју Пчињског округа.
13. Мониторинг инвазивних и алохтоних врста инсеката у урбаној и субурбаној средини – евидентирање, праћење популационих трендова и израда базе података о инвазивним и

алохтоним врстама инсеката на територији града Београда и приградских насеља.

14. Мониторинг природних вредности на подручју НП „Кучај-Бељаница”.

15. Утврђивање заступљености и евидентирање стабала снежне крушке (*Pyrus nivalis*) и дафинолисне крушке (*Pyrus elaeagrifolia*) на подручјима Јелашничке клисуре, Пиротског и Белопаланачког округа.

Поред редовних активности из делокруга рада Завода, спроводиће се и следећи послови у оквиру заштите биодиверзитета:

- Предлагање обима и садржаја студија изводљивости и студија процене утицаја на животну средину у поступку реинтродукције и насељавања дивљих врста у слободну природу.
- Преузимање и збрињавање строго заштићених и заштићених дивљих врста животиња, као и врста које се налазе на прилозима Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама.
- Евидентирање држања строго заштићених и заштићених дивљих врста животиња у складу с Правилником о условима држања, начину обележавања и евидентирања дивљих животиња у заточеништву.
- Мониторинг.
- Учествовање у спровођењу активних мера заштите с циљем очувања врста и станишта. То се, пре свега, односи на програме заштите и очувања лешинара и програме реинтродукције (дивокозе, лешинари и др.).
- Утврђивање састава фауне риба у поступку издавања услова заштите природе (изградња мини хидроелектрана и других хидротехничких објеката, експлоатација шљунка и песка), а за потребе праћења стања и степена угрожености дивљих врста риба и њихових станишта у природи и др.
- Реализација интервентних активности и спровођење мера заштите, који се не могу планирати (обиласци продавница кућних љубимаца, одгајивачница и зоолошких вртова, стручни надзори у случају илегалног сакупљања заштићених врста биљака, држања и лова дивљих животиња, активности на заштићеним подручјима у случају елементарних непогода – снеголома и ветроизвала, сече стабала) и др.
- Израда листа инвазивних врста биљака и животиња. Прелиминарни списак инвазивних врста у Републици Србији је објављен 2012. године, док подзаконски акт који уређује ову тематику није донет. Потребно је ревидирати национални списак, а потом у складу с Европском регулативом, припремити званичну националну референтну листу (или листе) биљних и животињских инвазивних врста.

гуштер зелембаћ

ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

У оквиру јавних овлашћења која проистичу из Закона о заштити природе, као и Уредбе о контроли коришћења и промета дивље флоре и фауне („Службени гласник РС”, бр. 31/2005, 45/2005 – исправка, 22/2007, 38/2008, 9/10, 69/2011 и 95/2018 – други закон) и Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС”, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016) планиране су следеће активности:

- утврђивање континентата за сакупљање дивље флоре, фауне и гљива у текућој години, као и одређивање региона у којима ће се забранити сакупљање одређених врста;
- рад у комисији коју формира министарство надлежно за послове заштите животне средине на спровођењу конкурса за издавање дозвола за комерцијално сакупљање из природе заштићених врста дивље флоре, фауне и гљива;
- помоћ лицима и организацијама заинтересованим за плантажно-фармерски узгој заштићених врста;
- сарадња с откупљивачима, као и сакупљачима с циљем усавршавања правилног сакупљања, пре свега биљних врста, као и прикупљање што објективнијих информација о сакупљеним количинама и подручјима на којима се врши сакупљање;
- сарадња и стручна подршка заинтересованим странама за гајење заштићених и строго заштићених дивљих биљних и животињских врста;
- ажурирање базе података о регистрованим откупним станицама за сакупљање заштићених дивљих врста, као и података о плантажама и фармама у оквиру информационог система Завода.

ИЗРАДА ЦРВЕНИХ ЛИСТА И ЦРВЕНИХ КЊИГА

У складу са чл. 36. став 4. и 5. Закона о заштити природе, строго заштићене и заштићене дивље врсте одређују се на основу националних и међународних Црвених листа или Црвених књига, потврђених међународних уговора, стручних налаза и/или научних сазнања. Црвене листе угрожених дивљих врста са локалитетима на којима се налазе, бројношћу популација и степеном угрожености, утврђује Министарство заштите животне средине, на предлог Завода. С тим у вези, Завод у сарадњи с осталим стручним и научним институцијама предлаже Црвене листе.

Израда Црвених листа/књига подразумева реализацију пројектних активности кроз уговор „Израда Црвене књиге флоре, фауне и гљива у Републици Србији”, као наставка започетих пројектних активности.

У 2022. години предвиђена је реализација шесте фазе пројекта кроз „Прибављање података и других услуга с циљем наставка израде Црвених листа појединачних група организама флоре, фауне и гљива у Републици Србији”, која се, такође, финансира из буџета Републике Србије. У складу са чланом 36. став 5. Закона о заштити природе, Црвене листе и Црвене књиге угрожених дивљих врста са локалитетима на којима се налазе, бројношћу популација и степеном угрожености, утврђује Министарство заштите животне средине на предлог Завода за заштиту природе Србије. С тим у вези, Завод у сарадњи с осталим стручним и научним институцијама предлаже Црвене листе. У том смислу, Завод ће ради прибављања потребних података на законом прописан одговарајући начин, ангажовати стручне и научне институције са задатком даље евалуације таксона за потребе израде Црвених листа појединачних група организама флоре, фауне и гљива у Републици Србији, као и за потребе унапређења базе података о дистрибуцији потенцијално угрожених врста Србије, употребом апликације за процену угрожености врста у Србији. Завод ће вршити контролу рада и извештавања по пројекту и у наредној фази. Шеста фаза ће бити заснована на резултатима из претходних фаза 2016, 2019, 2020. и 2021. године, и очекиваних резултата из пете фазе која је започета крајем 2021. године и која се завршава децембра 2022. године. Током 2022. године се очекује и објављивање Црвене листе фауне у Републици Србији као резултат пројекта из 2021. До сада су у оквиру пројекта публиковане: „Црвена књига фауне Србије I – Водоземци”, „Црвена књига фауне Србије II – Гмизавци”, „Црвена књига фауне Србије III – Птице”, „Црвена књига фауне Србије IV – Правокрилци”, а током 2020. године је израђен рукопис „Црвена књига фауне Србије V – Рибе” чије се публикавање очекује у 2022. години. Током 2021. године израђен је рукопис „Црвена књига фауне Србије VI – Сисари” (у оквиру четврте фазе пројекта) за који је потребно да се ураде рецензије и припрема за штампу, а у оквиру шесте фазе, крајем 2022. године очекује се и израда рукописа „Црвена књига фауне Србије VII – Дневни лептири” и „Црвена књига фауне Србије VIII – „Акватични бескичмењаци”.

A photograph of a rocky gorge with layered rock formations and a stream. The rock layers are horizontal and show signs of weathering and erosion. A stream flows through the center of the gorge, surrounded by green vegetation and moss. The overall scene is a natural landscape with geological features.

ЗАШТИТА ГЕОДИВЕРЗИТЕТА И ГЕОНАСЛЕЂА

Росомачки лонци, Стара планина

Планом за 2022. годину планира се наставак досадашњег рада на заштити геодиверзитета и геонаслеђа Србије.

Стручни послови Завода из области заштите и очувања геодиверзитета и геонаслеђа Републике Србије биће усмерени на:

- Спровођење активности којима се обезбеђује очување природних вредности свих елемената геодиверзитета (геолошких, геоморфолошких, хидролошких и педолошких);
- Заштиту нових природних добара из Инвентара геонаслеђа Србије (појединачно или у оквиру већих заштићених подручја);
- Ревизију раније заштићених природних добара;
- Стручни надзор на заштићеним природним добрима са предлогом мера;
- Истраживање и израду студија заштите којима се утврђују вредности подручја предложених за заштиту;
- Праћење стања и оцену очуваности природе и степена угрожености објеката геонаслеђа;
- Истраживање и валоризацију објеката геодиверзитета/геонаслеђа од међународног значаја (европског и балканског), без обзира да ли се налазе у Инвентару геонаслеђа Србије или не;
- Спречавање активности и радњи на, и у непосредној близини евидентираних и потенцијалних објеката геонаслеђа и других елемената геодиверзитета, којима се угрожавају њихове основне природне вредности;
- Код елемената геодиверзитета који спадају у категорију обновљивих активности усклађивање са условима који обезбеђују њихову трајну и ефикасну обнову и стално унапређивање квалитета;
- Учесће у изради и реализацији стратешких докумената из области заштите природе као и докумената који се односе на одживо коришћење елемената геодиверзитета као што су воде, земљиште, геолошки ресурси итд.
- Усклађивање политике очувања геодиверзитета и геонаслеђа са савременим међународним искуствима и развој међународне сарадње у овој области;
- Деловање Националне асоцијација управљача туристичких спелеолошких објеката Србије чији је Завод суоснивач (2020. године)

Активности на заштити геонаслеђа током 2022. године обухватају и:

- Ревизију појединих листа у оквиру Инвентара објеката геонаслеђа Србије

Инвентар објеката геонаслеђа Републике Србије је завршен 2005. године и обухвата око 650 геолошких, палеонтолошких, геоморфолошких, спелеолошких и неотектонских објеката, односно: 130 објеката историјско-геолошког и стратиграфског наслеђа, 58 објеката петролошког наслеђа, 192 објекта геоморфолошког наслеђа, 42 објекта неотектонске активности и геофичког наслеђа, 80 објеката спелеолошког наслеђа, 19 објеката хидрогеолошког наслеђа, 18 објеката педолошког и геоархеолошког наслеђа, 13 група објеката са климатским специфичностима, као и 99 објеката *ex-situ* геонаслеђа. Поред наведеног, извршено је и формирање инвентара хидрогеолошког наслеђа Србије (2008), у оквиру кога је издвојено 212 објеката хидрогеолошког наслеђа, односно 51 објекат у Унутрашњим Динаридима, 62 у Вардарској зони, 32 у Српско-македонској маси, 39 у Карпато-балканидима, 12 у Дакијском басену и 16 у Панонском басену.

- Омогућавање да апликације Теренска буде примењива и за прикупљање података на терену за објекте геонаслеђа

- Презентација и промоција геонаслеђа у оквиру које се планира иновирање изложбене поставке о геодиверзитету и геонаслеђу Србије у оквиру изложбеног простора Завода за заштиту природе Србије у Београду
- Едукације на тему заштите геодиверзитета и геонаслеђа с изабраним категоријама становништва (ученици средњих школа)
- Популаризацију геонаслеђа кроз активности као што су: објављивање научног - популарног материјала о објектима геонаслеђа кроз израду монографије „Водопади Србије као објекти геонаслеђа“, израда промотивних материјала у циљу обележавања Међународног дана геодиверзитета – 06. октобар, који се ове године први пут обележава (израда постера и флајера)

На заседању 41. седнице Генералне конференције UNESCO -а одржане 23. новембра 2021. године, установљен је Међународни дан геодиверзитета који ће се сваке године обележавати 06. октобра. Циљ успостављања овог дана је подизање свести о значају заштите овог дела природе за благостање и просперитет свих живих бића на планети.

ГЕОПАРКОВИ

Током 2022. године планира се наставак активности на успостављању мреже геопаркова Србије. Након проглашења Геопарка Ђердап (2020) и активног учешћа Завода кроз пружање стручне подршке у номинацији, наставља се учествовање кроз стручну и техничку подршку у свим активностима на успостављању и припреми номинације будућих геопаркова у Србији и њихово укључивање у међународне мреже геопаркова као што су UNESCO Global Geoparks Network и European Geoparks Network, као и на успостављању веза са геопарковима у окружењу и размени искустава по питању вредновања објеката геонаслеђа. Планира се наставак активности:

- Израда националних критеријума за издвајање геопаркова и успостављање националне мреже геопаркова у Србији. Неки од потенцијалних подручја за успостављање геопаркова су: Стара планина, Фрушка гора са Леслендом, Авала, Косаница – Ђавоља варош, Кучај – Бељаница, Стари влах итд.
- Активности на укључивању појма геопарк као категорије заштите геодиверзитета и објеката геонаслеђа у релевантно национално законодавство у складу са законодавством ЕУ и међународним иницијативама
- Активности са циљем идентификације и вредновања објеката геонаслеђа за оцењивање и процену Геопарка коју врши експертска комисија Европске мреже геопаркова, планирају се теренска истраживања НП „Стара планина”, у поступку прелиминарне номинације НП „Стара планина” за упис на листу европске и светске мреже Геопаркова.

НАЦИОНАЛНА И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Током 2022. године планира се наставак сарадње са организацијама из области науке, културе, образовања, васпитања и других области у циљу подизања нивоа свести о заштити геонаслеђа и одрживом коришћењу геодиверзитета. Настављају се следеће активности и сарадња:

- Сарадња са управљачима природних добара усмереној на: уређење, конзервацију и презентацију објеката геонаслеђа у већим природним целинама (национални парк, парк природе..), успостављање гео-стаза као модела презентације историје стварања датог терена/природног добра, пројекте санације и заштите темељног феномена услед природних или антропогених фактора угрожавања, контролисање свих активности које се

Стара планина

планирају преко издавања услова заштите природе, истраживање и остале активности у складу са Законом о заштити природе;

- Националном асоцијацијом заштићених спелеолошких објеката Србије;
- Археолошким институтом „Виминацијум” на унапређењу „Мамут парка” који се налази у оквиру археолошког налазишта Виминацијум;
- Природњачким музејом у Београду ради идентификације и заштите угрожених геолошких објеката, а и допуне листе *ex situ* објеката геонаслеђа;
- Управљачем – ЈП „Србијашуме”, на утврђивању потенцијала ширег подручја Старе планине и испуњења критеријума у складу са смерницама UNESCO-а за процену вредности за чланство у европској и светској мрежи Геопаркова;
- Сарадња са регионалним и домаћим научним и стручним институцијама спроводиће се кроз учешће и организацију научних и стручних скупова, семинара, панел дискусија, округлих столова, конференција и сл.

Међународна активност подразумева наставак рада на јачању сарадње са међународним институцијама и организацијама у области заштите геодиверзитета и геонаслеђа кроз активности: на номинацији и одрживом коришћењу међународно заштићених подручја у оквиру UNESCO-вих програма Светска баштина (World Heritage - WH) и Геопаркови (Global Geoparks). Планира се наставак и унапређењу сарадње са Европској асоцијацији за конзервацију геолошког наслеђа (ProGEO). Вредновање геонаслеђа према јединственом концепту је усвојено од стране ове асоцијације 1996. године чиме је започета јединствена политика заштите геонаслеђа, када је и усвојена подела геообјеката-репрезентата. Такође, међу приоритетним активностима биће сарадња са International Union for Conservation of Nature (IUCN) посебно IUCN WCPA Geoheritage Specialist Group (GSG);

A scenic view of a mountain valley with a large lake, framed by a large pine tree in the foreground. The sky is blue with white clouds. The text is overlaid on a green banner at the bottom.

**САРАДЊА СА СТРУЧНИМ И
НАУЧНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА
У ЗЕМЉИ И ИНОСТРАНСТВУ**

САРАДЊА СА СТРУЧНИМ И НАУЧНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА У ЗЕМЉИ

Међу институцијама с којима је планиран наставак и унапређење сарадње налазе се: Републички геодетски завод, Биолошки факултет, Шумарски факултет, Географски факултет, Рударско-геолошки факултет, Институт за биолошка истраживања „Синиша Станковић” и Институт за мултидисциплинарна истраживања Универзитета у Београду, Географски институт „Јован Цвијић” САНУ, Институт за лековито биље „Јосиф Панчић” из Београда, Природњачки музеј у Београду, Природно-математички факултет Универзитета у Новом Саду, Природно-математички факултет Универзитета у Нишу, Природно-математички факултет Универзитета у Крагујевцу, Природно-математички факултет из Приштине са привременим седиштем у Косовској Митровици, Јавно водопривредно предузеће „Србијаводе” – Београд, ЈП „Србијашуме” и друге институције, организације и заинтересоване стране.

Сарадња с научним и стручним институцијама огледа се и у учешћу на пројектима, као и у организацији научних и стручних скупова, семинара, панел-дискусија, округлих столова и конференција – с циљем представљања резултата рада Завода на заштити природе и размене искустава са ширим кругом научне и стручне јавности.

Соко планина

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Завод за заштиту природе ће и у 2022. години наставити да ради на јачању сарадње с међународним институцијама и организацијама у области заштите природе и заштите животне средине. То подразумева и учешће на стручним састанцима, семинарима и радионицама, укључујући сарадњу у оквирима Конвенције о биолошкој разноврсности (CBD), Конвенције о заштити европских дивљих врста и природних станишта (Бернска конвенција), Рамсарске конвенције и CITES конвенције.

Као један од приоритета на међународном нивоу истиче се наставак рада на примени Директиве о стаништима и Директиве о птицама, као основа за успостављање еколошке мреже Европске уније NATURA 2000 у Републици Србији, а на основу резултата пројектних активности IPA2016 пројекта „EU for Serbia – Continued support to implementation of Chapter 27 in the area of nature protection (NATURA 2000)“ који је започет током 2019. године, а који имплементира ЕРТИСА конзорцијум с циљем припреме подручја еколошке мреже NATURA 2000 у Србији, а који је завршен крајем 2021. године.

Током 2022. године Завод за заштиту природе Србије ће, као стручна установа задужена за израду међународних номинација у области заштите природе на државном нивоу, бити спремна за рад на номинацији међународно заштићених подручја у оквиру УНЕСКО-вих програма „Човек и биосфера“ (Man and Biosphere – MaB), Геопаркови (Geoparks) и Светска баштина (World Heritage – WH). Такође, Завод ће наставити да даје податке за извештаје које подноси Министарство заштите животне средине, као надлежни орган за праћење Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња као и пратећих споразума (Споразум о заштити афричко-евроазијских миграторних птица водених станишта UNEP/AEWA и Споразум о очувању популација слепих мишева у Европи UNEP/EUROBATS) у Републици Србији.

НОМИНАЦИЈА МЕЂУНАРОДНО ЗНАЧАЈНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА

Учешће у активностима добра Светске природне баштине за Републику Србију у оквиру серијског прекограничног добра светске природне баштине

Европска буква (*Fagus sylvatica*) је једна од главних едификаторских врста у биому листопадних шума умереног климата, аутохтона за Европу, где је настала у терцијару и ушла у фазу експанзије након последњег леденог доба градећи најзначајније природне шумске екосистеме, како у Европи, тако и у Србији. Како би се обезбедило очување букових шума, овај јединствени европски феномен је првобитно уписан на листу светске баштине 2007. године као „Нетакнуте букове шуме Карпата“, прекогранично серијско добро од десет компоненти у Словачкој и Украјини. Након два наредна проширења, 2011. и 2017. године, ово добро светске природне баштине, које тренутно носи назив „Древне и нетакнуте букове шуме Карпата и других региона Европе“, састоји се од 78 компоненти, којима се чувају последњи остаци исконских и древних букових шума у 12 европских земаља: Словачка, Украјина, Немачка, Албанија, Аустрија, Белгија, Бугарска, Хрватска, Италија, Румунија, Словенија и Шпанија. На основу номинације предате 2020. године, у којој је учествовала Република Србија, што је представљало прву овакву номинацију за нашу земљу, којом се предлаже проширење по-

стојећег добра за нових 30 компоненти, од којих се пет налази у Републици Србији, и то у оквирима Националних паркова „Фрушка гора”, „Тара” и „Копаоник”, средином 2021. године је на основу евалуације Међународне уније за заштиту природе (IUCN) на листу светске баштине уписано ново проширење без компоненти из наше земље. Ово добро након последњег проширења садржи 94 компоненте у 18 европских држава.

У складу са предоченим потребама усаглашавања начина газдовања шумама са препорукама IUCN-а, Завод ће током 2022. године наставити започету сарадњу са стручним институцијама и управљачима номинованих заштићених подручја, како би припремили основу за развијање неопходне међусекторске сарадње с другим надлежним министарствима, с циљем подношења нове номинације у будућности. Република Србија неће учествовати у следећој номинацији која ће бити предата до 1. 2. 2022. године, а у којој ће учествовати Аустрија, Хрватска и Словачка са предлогом измене границе својих компоненти. На иницијативу Белгије, као Координатора заједничког управљања постојећим добром, Србија је позвана да учествује у активностима заједничког управљања, као држава посматрач.

Номинација прекограничног Резервата биосфере „Тара–Дрина” између Републике Србије и Републике Српске (БиХ)

Мада је иницијатива за успостављање прекограничног Резервата биосфере на реци Дрини између Републике Србије и Републике Српске (Босна и Херцеговина) постојала већ дуги низ година, до даљег развоја номинације до сада није долазило јер се на територији обе државе нису налазила заштићена подручја. Тек након проглашења Националног парка „Дрина” у Републици Српској 2017. године, настављен је рад на успостављању првог прекограничног резервата биосфере у оквиру UNESCO програма „Човек и биосфера”.

Како је договорено на састанку између представника ресорних министарстава и институција Републике Србије и Републике Српске, који ће имати улогу у будућој номинацији прекограничног Резервата биосфере „Тара–Дрина”, одржаном у Бања Луци у априлу 2019. године, формиране су радне групе за процес номинације у оквиру одговарајућих министарстава која ће координисати активности на припреми номинације, у чијем раду ће током 2022. године учествовати и Завод за заштиту природе Србије који ће водити припрему номинационог досијеа са стручног и техничког аспекта.

У састав будућег Резервата биосфере била би укључена два заштићена подручја у Републици Србији и једно у Републици Српској. У Србији су то Национални парк „Тара” и Парк природе „Мокра Гора”, а на територији Босне и Херцеговине је заштићено подручје у Републици Српској, Национални парк „Дрина”, који је проглашен Законом о Националном парку „Дрина” 2017. године. Управљање овим заштићеним подручјем је дато Јавној установи Национални парк „Дрина” из Сребренице, која је основана 2018. године.

РЕГИОНАЛНО ПОВЕЗИВАЊЕ СА СТРУЧНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА

Јачање сарадње с међународним институцијама и организацијама у области заштите природе и заштите животне средине (IUCN, WWF, UNDP, UNEP, GIZ, UNESCO, GEF, EPPO, EuroNatur, EUROPARC, ENCA, ProGeo, GREENBELT, PROWILDLIFE итд.). То подразумева унапређење међународне сарадње и учешће на стручним састанцима, семинарима и радионицама, то јест сарадњу у оквирима Конвенције о биолошкој разноврсности (CBD), Кон-

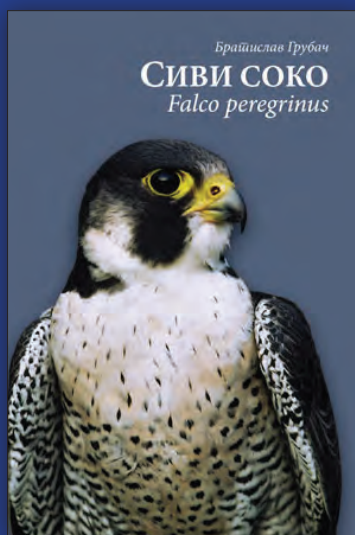
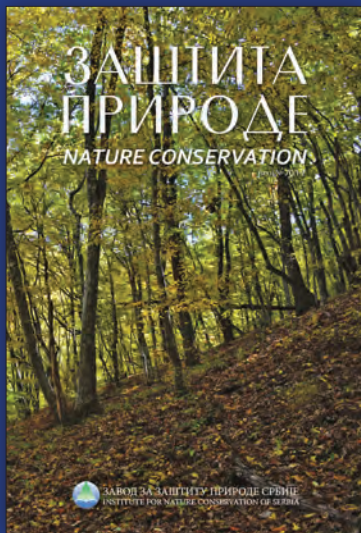
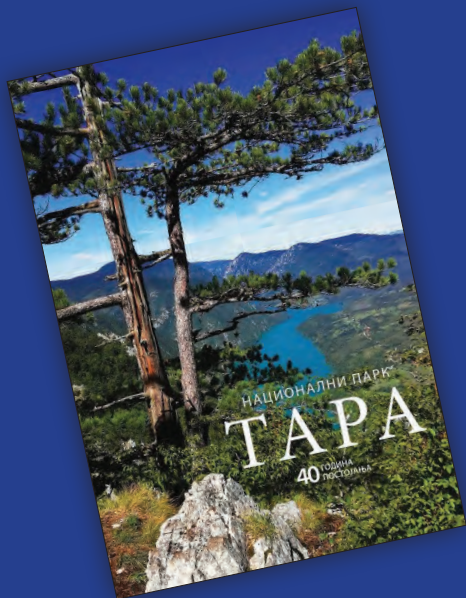
венције о заштити европских дивљих врста и природних станишта (Бернска конвенција), Рамсарске конвенције и CITES конвенције.

Рад на номинацији међународно заштићених подручја у оквиру UNESCO-вих програма Човек и биосфера (Man and Biosphere – MaB), Светска баштина (World Heritage – WH) и Геопаркови (Global Geoparks) обухвата рад на припреми номинације прекограничног Резервата биосфере „Тара–Дрина” на граници са Републиком Српском (БиХ), Геопаркова Стара планина и Фрушка гора, као и номинације проширења добра светске природне баштине „Древне и нетакнуте букове шуме Карпата и других региона Европе”, као првог добра светске баштине за Републику Србију.

Предвиђа се развијање међународне сарадње уз подршку Канцеларије IUCN-а за Југоисточну Европу и Централну Азију (IUCN ECARO) са седиштем у Београду, у згради Завода. Као један од приоритета на међународном нивоу истиче се прикупљање података и рад на примени Директиве о стаништима и Директиве о птицама, као основа за успостављање еколошке мреже Европске уније, NATURA 2000. Током 2022. године ће се наставити с радом у складу са смерницама за успостављање NATURA 2000 еколошке мреже, које су добијене у оквиру IPA2016 пројекта „EU for Serbia – Continued support to implementation of Chapter 27 in the area of nature protection (NATURA 2000)” који имплементира EPTISA конзорцијум, с циљем припреме подручја еколошке мреже NATURA 2000 у Србији.

Стари влах

ИНФОРМИСАЊЕ ЈАВНОСТИ
И ОБРАЗОВНО-ИЗДАВАЧКА
ДЕЛАТНОСТ

ОДНОСИ С ЈАВНОШЋУ И ПРОМОТИВНЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ

Завод за заштиту природе Србије ће у 2022. години, у складу са програмом рада стручних служби, реализовати активности којима се информисаће јавност и представља и промовише рад Завода. Циљ информисања јавности и реализације промотивних манифестација биће усмерени на добијање подршке јавности за активности које се предузимају у заштити природе. У том смислу, нарочито је значајно јачање свести јавности, укључивање што већег броја младих, као и обезбеђивање подршке заштити природе од стране локалних заједница. Припреме за укључивање у европску еколошку мрежу NATURA 2000, повећање територије под заштитом, вредности био- и гео- диверзитета, као и потреба усклађеног развоја и заштите природе биће и даље један од примарних задатака у овој делатности Завода.

Завод ће организовати и реализовати самостално, или заједно с другим организацијама и институцијама, различите манифестације и акције којима се промовишу вредности природне баштине и заштита природе у Србији.

Све промотивне манифестације биће усклађене са ситуацијом изазваном епидемијом корона вируса и усклађене са прописаним здравственим мерама.

Обележавање еко-датума

Самостално или у сарадњи с другим организацијама и институцијама, Завод ће обележити најзначајније еколошке датуме: 2. фебруар – Дан влажних подручја, 21. март – Дан шума, 22. март – Дан вода, 11. април – Дан заштите природе, 22. април – Дан планете земље, 30. април – Дан Завода за заштиту природе Србије, 22. мај – Дан биодиверзитета, 24. мај – Европски дан паркова, 5. јун – Дан заштите животне средине, 7. септембар – Међународни дан заштите лешинара, 4. октобар – Дан заштите животиња и 11. децембар – Светски дан планина.

Друге промотивне манифестације

Завод ће организовати и друге промотивне манифестације с циљем подизања нивоа свести јавности о заштити природе. Такође, Завод ће учествовати у промотивним манифестацијама које имају своју традицију одржавања, а које Завод подржава са становишта процене њиховог доприноса промоцији заштите природе, као што су: „Greenfest”, „Београдски фестивал цвећа”, „Нишвил”, „Ноћ музеја”, „Дани истраживача”, „Сајам науке” и други.

Учешће Завода на сајамским манифестацијама које привлаче веома разноврстан круг посетилаца и стручне јавности, биће размотрено са становишта процене финансијских могућности и импликација у контексту рационалног и одговорног учешћа на њима, као и тренутне епидемиолошке ситуације у земљи и здравствених мера које у тренутку њихове организације буду прописане.

Планиране манифестације:

- Промоције књига и монографија Завода, промоција природњачких филмова који се реализују у оквиру ширих акција у заштити природе међународног карактера и др.
- Промоција заштићених подручја и укључивање јавности у део поступка у припреми предлога заштите природних добара. У том смислу, сходно својим надлежностима, Завод ће обавештавати и остваривати комуникацију и сарадњу са заинтересованом јавношћу у оквиру поступка израде студије заштите, као и у оквиру јавних расправа о предлогу акта о заштити, односно представљати заштићена подручја, као и резултате пројеката који се воде на заштити биодиверзитета, геодиверзитета и предеоног диверзитета.
- С обзиром на постигнут успех и позитивно реаговање јавности биће обновљен Фотоконкурс Завода.

Планиране акције и програми могу бити организовани онлајн или с учешћем заинтересованих страна у зависности од процене здравствене ситуације.

Промоција природних добара

На основу законских прописа, укључивање јавности је саставни део поступка у припреми предлога заштите природних добара. У том смислу, сходно својим надлежностима, Завод ће обавештавати и остваривати комуникацију и сарадњу са заинтересованом јавношћу у оквиру поступка израде студије заштите, као и у оквиру јавних расправа о предлогу акта о заштити, односно представљати заштићена подручја, као и резултате пројеката који се односе на заштиту биодиверзитета, геодиверзитета и предеоног диверзитета.

Медији

Завод ће у наредном једногодишњем периоду правовремено информисати јавност о свом раду, активностима и резултатима у области заштите природе, сходно својој законској обавези, али и с циљем развијања јавне свести о потреби и смислу заштите националне природне баштине и њеном афирмисању кроз:

- извештавање медија различитим средствима комуникације;
- даљи развој мреже медија с којима Завод сарађује, путем непосредног контакта с новинарима, и извештавањем медија писаним путем – (саопштењима, писаним изјавама, разним обавештењима), учешћем у емисијама и сл.;
- реализацију репортажа о природним добрима и вредностима и
- снимање спотова с дронским приказом предела (кратка форма).

Интернет

Интернет презентација Завода биће и даље редовно ажурирана и садржајно развијана, сходно потребама корисника и сложености и значаја информација које се пласирају. Рад на интернет презентацији биће усмерен на остваривање њене веће посећености, чему ће допринети планирана прерада одређених рубрика, нови садржаји и развијање комуникације у оквиру друштвених мрежа, пре свега, странице интернета и Instagrama. Посебно значајно биће успостављавање платформи за реализацију онлајн догађаја.

ОБРАЗОВНО-ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ

Образовно-издавачка делатност Завода у 2022. години биће у функцији развијања компетенција за заштиту природе, учешћа јавности у заштити, одрживом развоју и управљању заштићеним подручјима с циљем унапређења програма очувања природе, еко туризма и рада са посетиоцима у заштићеним подручјима. Реализоване активности у оквиру образовно-издавачке делатности биће у складу са постављеним циљевима у оквиру:

- Годишњег плана за заштиту природних добара.
- Успостављања еколошке мреже и припрема за проглашење мреже NATURA 2000.
- Стратегије акционог плана образовања за одрживи развој.

Образовно-издавачком делатношћу биће обухваћене циљне групе заинтересоване за учешће у развоју природних добара: управљачи заштићених подручја, доносиоци одлука у локалним самоуправама, стручњаци, становништво локалних заједница у заштићеним подручјима, невладин сектор и цивилна удружења, туристичке организације, наставници, ученици, студенти, медији и др.

ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ

Образовни програми биће реализовани у сарадњи са релевантним институцијама и организацијама и у организационим формама које одговарају садржају и учесницима програма: обуке, семинари, радионице, презентације, предавања, трибине, округли столови и друго, и усклађени с тренутном епидемиолошком ситуацијом у земљи и прописаним здравственим мерама.

Програми ће бити реализовани онлајн или с учешћем заинтересованих страна којима су намењени.

Програми за управљаче заштићених подручја и стручну јавност

Стручна подршка управљачима у области спровођења мера заштите и управљања стаништима и врстама, програма промоције и интерпретације заштићеног подручја, упознавања и укључивања јавности у заштиту природе, као и укључивање у рад на изради мреже NATURA 2000. Посебна пажња биће посвећена усавршавању у изради планова посета и раду са посетиоцима у заштићеним подручјима.

Програми за представнике општина и локално становништво

У складу с одредбама Закона о заштити природе и прописаној процедури проглашења заштићених подручја, Завод ће и убудуће о покренутој иницијативи и поступку израде студије заштите едуковати локално становништво, власнике и кориснике подручја кроз тематске скупове и програме у општинама у којима се налазе заштићена подручја.

Програми намењени сектору туризма

- Тематски скуп о заштићеним подручјима као туристичким дестинацијама.
- Развој програма обука за водиче у заштићеним природним добрима у сарадњи са струковним организацијама и удружењима.

Програми за наставнике, предшколце, ученике и студенте

У оквиру сарадње са школским установама планира се програм за допуну школског курикулума и перманентног усавршавања наставног особља.

Програми за наставнике

- Семинари за стручно усавршавање наставника у области заштите животне средине и природе акредитовани од стране Министарства просвете Републике Србије.
- Укључивање тема из области заштите природне баштине у уџбенике и наставна средства у основним и средњим школама.

Програми за децу предшколског узраста

- „Еко-скакалица”
- „Еко-лабиринт”
- „Пронађи моје станиште”
- Игра меморије и слагалица са сликама заштићених врста и друге друштвене игре
- Обилазак изложбене поставке у галерији Завода
- Израда програма за онлајн интерактивну едукацију предшколаца

Програми за ученике

- обилазак изложбене поставке Завода,
- еколошке радионице у школи и природи,
- еко-квизови и подршка у раду научно-образовним камповима,
- израда школских прилога као наш допринос настави на даљину за предмете биологија и географија.

Програми за студенте

- тематска предавања,
- презентације, радионице, трибине, еко-форуми, као и
- учешће стручних сарадника Завода у еко-камповима и студијским посетама природним добрима.

Сарадња с научним и стручним институцијама

- Учешће и организација научних и стручних скупова, семинара, панел дискусија, округлих столова и конференција с циљем представљања резултата рада Завода на заштити природе и размене искустава са ширим кругом научне и стручне јавности, онлајн или уз публику.
- Суорганизација 14. Симпозијума о флори југоисточне Србије и суседних региона у сарадњи са ПМФ-ом Универзитета у Нишу.

Програми обуке за улов и враћање на природна станишта аутохтоних врста змија

- обука запослених у зоохигијени или јавним комуналним градским установама, које на позив грађана уклањају змије и друге гмизаваца,
- обука о правилном и безбедном хватању ових животиња и њиховом враћању у природу.

Програми за НВО и удружења

Организовање тематских скупова с циљем да се остваре партнерске акције државних институција и невладиног сектора на пословима заштите природе.

Интерни програми професионалног усавршавања запослених

- Перманентно усавршавање кадрова кроз различите облике образовања (курсеви, семинари, обуке, студијске посете итд.), праћење и учешће у раду стручних скупова и конференција.
- Реализација интерног програма усавршавања у јавном представљању и наступима.

ИЗДАВАШТВО

Штампа и израда научно-стручних и образовних издања и стручно-популарног материјала.

Нова издања за штампу (часописи, монографије, постери, лифлети и сл.)

- Стручни часопис „Заштита природе”
- Црвена књига риба Србије
- Монографија „Птице Хиландара”
- Монографија „Заштићени паркови Србије”
- Монографија „Биљке Пчиње”
- Монографија Парка природе „Голија” (почетак израде 2022. год., штампа 2023. год.)
- Васкуларна флора на подручју Голије и Турјачке гламе у ПП „Стара планина”
- 11 приручника за Natura врсте
- Лифлети о заштићеним Natura врстама
- Постери о заштићеним Natura врстама
- Промотивни 3Д материјали (магнети, мајице, качкети, оловке, шоље и сл.)
- Новогодишњи пакет (свеска, блок, стони календар, зидни календар, оловка)
- Други пратећи материјал за годишње манифестације
- Игре меморије с картицама на којима су заштићене врсте
- Игра домина с мотивима врста сисара и њихових трагова у природи
- Сет слагалица „Свет природе 2”
- Продукција серијала кратких филмова о природи (снимање, монтажа, штампа омота и умножавање).

Репринти

- Материјали за кореспонденцију: меморандум, коверте свих величина, фасцикла Завода итд.
- Објављивање постојећих наслова Завода по потреби.

Председник Управног одбора

Драган Ивановић

ЗАКони, ПОДЗАКОНСКИ АКТИ И СТРАТЕГИЈЕ

Косовски божур

Послови из делокруга рада обавезују Завод на примену свеобухватне законске регулативе које се Завод доследно придржава. Наводи се само део исте, како следи:

Закони, подзаконски акти и стратегије

Закон о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – исправка, 14/2016, 95/2018 – други закон и 71/2021);

Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009 – други закон, 72/2009 – други закон, 43/201– Одлука УС РС, 14/2016, 76/2018 и 95/2018 – др. закон);

Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/2004 и 88/2010);

Закон о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/2004 и 36/2009);

Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 25/2015);

Закон о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности („Службени гласник РС”, бр. 36/2009 и 93/2012);

Закон о заштити од нејонизујућих зрачења („Службени гласник РС”, бр. 36/2009);

Закон о управљању отпадом („Службени гласник РС”, бр. 36/2009; 88/2010 (чл. 23–25), 14/2016 и 95/2018 – др. закон);

Закон о заштити од буке у животној средини („Службени гласник РС”, бр. 36/2009 и 88/2010 (чл. 13–14));

Закон о заштити ваздуха („Службени гласник РС”, бр. 36/2009 и 10/2013);

Закон о водама („Службени гласник РС”, бр. 30/2010, 93/2012, 101/2016, 95/2018 и 95/2018 – други закон);

Закон о шумама („Службени гласник РС”, бр. 30/2010, 93/2012, 89/2015 и 95/2018 – др. закон);

Закон о пољопривредном земљишту („Службени гласник РС”, бр. 62/2006, 65/2008 – др. закон, 41/2009, 112/2015, 80/2017, 95/2018 – други закон);

Закон о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, бр. 88/2010);

Закон о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/2009, 81/2009 – исправка, 64/2010 – Одлука УС РС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – Одлука УС РС, 50/2013 – Одлука УС РС, 98/2013 – Одлука УС РС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – др. закон, 9/2020 и 52/2021);

Закон о општем управном поступку („Службени гласник РС”, бр. 18/2016 и 95/2018 – аутентично тумачење)

Закон о туризму („Службени гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 99/2011 – др. закон, 93/2012 и 84/2015, 83/2018 – др. закон, 17/2019 – др. закон);

Закон о бањама („Службени гласник РС”, бр. 80/92, 67/93 – др. закон и 95/2018 – др. закон);

Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС”, бр. 128/2014 и 95/2018 – др. закон);

Закон о националним парковима („Службени гласник РС”, бр. 84/2015 и 95/2018 – др. закон);

Правилник о садржини студије о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 69/2005);

Правилник о поступку јавног увида, презентацији и јавној расправи о студији о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 69/2005);

Правилник о садржини захтева о потреби процене утицаја и садржини захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 69/2005);

Правилник о условима и критеријумима за израду анализе утицаја објеката и радова на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 49/2001);

Правилник о поступку спровођења обједињене процедуре електронским путем („Сл. гласник РС”, бр. 68/2019);

Правилник о посебној врсти објеката и посебној врсти радова за које није потребно прибављати акт надлежног органа, као и врсти објеката који се граде, то јест о врсти радова који се изводе, на основу Решења о одобрењу за извођење радова, као и обиму и садржају и контроли техничке документације која се прилаже уз захтев и поступку који надлежни орган спроводи („Сл. гласник РС”, бр. 102/2020);

Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС”, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016);

Правилник о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување („Службени гласник РС”, бр. 35/2010);

Правилник о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама („Службени гласник РС”, бр. 99/2009 и 6/2014);

Правилник о условима које морају испуњавати прихватилишта за збрињавање заштићених дивљих животиња („Службени гласник РС”, бр. 15/2012);

Правилник о условима које треба да испуњава зоолошки врт, односно мини зоолошки врт и елементима за одређивање мини зоолошког врта („Службени гласник РС”, бр. 75/2010);

Правилник о условима под којима се фосили, минерали и кристали могу дати правном лицу на заштиту и чување („Службени гласник РС”, бр. 79/2010);

Правилник о садржају и начину вођења регистра заштићених природних добара („Службени гласник РС”, бр. 81/2010);

Правилник о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја („Службени гласник РС”, бр. 97/2015);

Правилник о начину обележавања заштићених природних добара („Службени гласник РС”, бр. 30/92, 24/94 и 17/1996);

Правилник о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја („Службени гласник РС”, бр. 85/2009);

Правилник о садржини и начину вођења стручног надзора („Службени гласник РС”, бр. 22/2015 и 24/2017);

Правилник о компензацијским мерама („Службени гласник РС”, бр. 20/2010);

Правилник о обрасцу службене легитимације чувара заштићеног подручја („Службени гласник РС”, бр. 117/2014 и 97/2015);

Правилник о изгледу знака заштите природе, поступку и условима за његово коришћење („Службени гласник РС”, бр. 87/2013);

Правилник о начину одређивања и висини накнаде штете нанете рибљем фонду („Службени гласник РС”, бр. 3/2016);

Правилник о начину, алатима и средствима којима се обавља привредни риболов, као и о начину, алатима, опреми и средствима којима се обавља рекреативни риболов („Службени гласник РС”, бр. 9/2017 и 34/2018);

Правилник о начину обележавања рибарског подручја („Службени гласник РС”, бр. 16/2016);

Правилник о форми, садржини и обиму годишњег извештаја и извештаја о коришћењу рибарског подручја за период на који је кориснику рибарског подручја уговором о коришћењу додељен („Службени гласник РС”, бр. 52/2017);

Правилник о условима држања, начину обележавања и евидентирању дивљих животиња у заточеништву („Службени гласник РС”, бр. 86/2010);

Правилник о Националној листи индикатора заштите животне средине („Службени гласник РС”, бр. 37/2011);

Уредба о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 114/2008);

Уредба о одређивању активности чије обављање утиче на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 109/2009 и 8/2010);

Уредба о локацијским условима („Службени гласник РС”, бр. 115/2020);

Уредба о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне („Службени гласник РС”, бр. 31/2005, 45/2005, 22/2007, 38/2008, 9/2010 и 69/2011 и 95/2018 – др. закон);

Уредба о распореду и коришћењу средстава за субвенционисање заштићених природних добара од националног интереса у 2018. години („Службени гласник РС”, бр. 34/2018);

Уредба о еколошкој мрежи („Службени гласник РС”, бр. 102/2010);

Уредба о режимима заштите („Службени гласник РС”, бр. 31/2012);

Уредба о садржини и начину вођења информационог система заштите животне средине, методологији, структури, заједничким основама, категоријама и нивоима сакупљања података, као и о садржини информација о којима се редовно и обавезно обавештава јавност („Службени гласник РС”, бр. 112/2009);

Национална стратегија за укључивање Републике Србије у механизам чистог развоја Кјото протокола за секторе управљања отпадом, пољопривреде и шумарства („Службени гласник РС”, бр. 8/2010);

Национална стратегија одрживог развоја („Службени гласник РС”, бр. 57/2008);

Стратегија биолошке разноврсности Републике Србије за период од 2011. до 2018. године („Службени гласник РС”, бр. 13/2011);

Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара („Службени гласник РС”, бр. 33/2012);

Национална стратегија за апроксимацију у области животне средине за Републику Србију („Службени гласник РС”, бр. 80/2011);

Стратегија развоја шумарства Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 59/2006);

Одлука о утврђивању Националног програма заштите животне средине („Службени гласник РС”, бр. 12/2010);

Решење о установљавању рибарског подручја („Службени гласник РС”, бр. 90/2015);

Наредба о мерама за очување и заштиту рибљег фонда („Службени гласник РС”, бр. 56/2015 и 94/2018).

Ратификовани међународни уговори чије одредбе се односе на уређивање области заштите природе

Закон о ратификацији Међународне конвенције за заштиту птица („Службени лист СФРЈ”, бр. 6/1973);

Уредба о ратификацији Конвенције о заштити од опасности тровања бензолом („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори”, бр. 16/1976);

Закон о ратификацији Конвенције о спречавању и контроли професионалних ризика проузрокованих канцерогеним супстанцама и агенсима („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори”, бр. 3/1977);

Уредба о ратификацији Конвенције о мочварама које су од међународног значаја, нарочито као станишта птица мочварица („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори”, бр. 9/1977);

Уредба о ратификацији ревидираног текста међународне конвенције о заштити биља („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори”, бр. 1/1985);

Закон о проглашењу Закона о ратификацији Конвенције о прекограничном загађивању ваздуха на великим удаљеностима („Службени лист СФРЈ” – Међународни уговори, бр. 11/1986);

Закон о ратификацији Протокола уз Конвенцију о прекограничном загађивању ваздуха на велике даљине из 1979. године о дугорочном финансирању Програма сарадње за праћење и процену прекограничног преноса загађујућих материја у ваздуху на велике даљине у Европи (ЕМЕП) („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори”, бр. 2/1987);

Закон о ратификацији Бечке конвенције о заштити озонског омотача, са прилозима I и II („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори”, бр. 1/1990);

Закон о потврђивању Оквирне конвенције Уједињених нација о промени климе, с анексима („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, бр. 2/1997);

Закон о потврђивању Конвенције о биолошкој разноврсности („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, бр. 11/2001);

Закон о потврђивању Конвенције о међународном промету угрожених врста дивље фауне и флоре („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, бр. 11/2001);

Закон о потврђивању Конвенције о сарадњи на заштити и одрживом коришћењу реке Дунав („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, бр. 2/2003);

Закон о ратификацији Монреалског протокола о супстанцијама које оштећују озонски омотач („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, бр. 16/1990 и Закон о ратификацији Амандмана на Монреалски протокол о супстанцама које оштећују озонски омотач „Службени лист Србије и Црне Горе – Међународни уговори”, бр. 24/2004);

Закон о потврђивању Конвенције Уједињених нација о борби против дезертификације у земљама са тешком сушом и/или дезертификацијом, посебно у Африци („Службени гласник РС – Међународни уговори”, бр. 102/2007);

Закон о потврђивању Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња („Службени гласник РС – Међународни уговори”, бр. 102/2007);

Закон о потврђивању Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта („Службени гласник РС – Међународни уговори”, бр. 102/2007);

Закон о потврђивању Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине („Службени гласник РС – Међународни уговори”, бр. 38/2009);

Закон о потврђивању Европске конвенције о пределу („Службени гласник РС – Међународни уговори”, бр. 4/2011).

Закон о потврђивању Конвенције о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту („Службени гласник РС – Међународни уговори”, бр. 102/2007 и 4/2016);

Закон о потврђивању Кјото Протокола уз Оквирну конвенцију Уједињених нација о промени климе („Службени гласник РС – Међународни уговори”, бр. 88/2007, 38/2009 и 2/2017);

Закон о потврђивању Протокола о одрживом транспорту уз Оквирну конвенцију о заштити и одрживом развоју Карпата („Службени гласник РС – Међународни уговори”, бр. 13/2018).

